

**SERMAYE PİYASASI KURULU
ORTAKLIKLAR FİNANSMANI DAİRESİ**

TÜRKİYE'DE ENFLASYON MUHASEBESİ

**Uygulama Sorunları
Çözüm Önerileri
Tartışmalar**

YETERLİK ETÜDÜ

**Emre KAVAKLI
Uzman Yardımcısı**

**Mayıs 2004
ANKARA**

YÖNETİCİ ÖZETİ

Günümüzün en önemli ekonomik olaylarından biri olan enflasyon, bir ekonomide yer alan tüm birimleri etkilemektedir. Bu etkinin niteliği ve derecesi ilgili birimin konumuna göre olumlu yada olumsuz biçimde olabilmektedir.

Muhasebe, işletme ile ilgili kişi ve kuruluşlara karar, planlama ve kontrol faaliyetlerinde yararlanacakları bilgileri sunar. Bu bilgiler; anlamlı, pratik, yeterli, gerekli, hesaplanabilir ve zamanlı olma özelliklerini taşımalıdır. Muhasebede maliyet kavramına göre, işlemler yapıldıkları zamana ait para değeri üzerinden muhasebe kayıtlarına geçirilir. Fiyatların istikrarlı olduğu dönemlerde geçerli olan bu kavram, fiyatlar genel düzeyinin yükseldiği dönemlerde işletme varlıklarının, kaynaklarının, gelir ve giderlerinin düzenlenen mali tablolarda gerçek değerlerinden farklı değerler ile gösterilmesine neden olur. Farklı değerlere sahip para birimleri ile düzenlenen mali tabloların işletme ile ilgili kişi ve kuruluşlara doğru ve güvenilir bilgi sunmaları mümkün değildir. Bu nedenle, fiyatlar genel düzeyindeki değişikliklerin mali tablolar üzerindeki etkilerinin giderilmesi gerekmekte olup, bu zorunluluk enflasyon muhasebesi yöntemlerinin doğmasına yol açmıştır.

Bu çerçevede ülkemizde de mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesi için gerekli olan yasal düzenlemeler hem SPK'r. düzenlemelerinde hem de vergi kanunlarımızda yerlerini almış bulunmaktadır.

Bu çalışmada, ülkemiz uygulamasında mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesinde ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik olarak;

1) Mali tabloların ilk defa enflasyona göre düzeltilmesi sonucu ortaya çıkan geçmiş yıl zararlarının öncelikle, özsermaye enflasyon düzeltmesi farklarından mahsup edilmesinin ve bu mahsup işleminde, gerekli olması durumunda emisyon primlerinin de kullanılmasının,

2) Geçmiş yıl zararlarının mahsubunun yasal kayıtlara aktarılması durumunda, mahsupta kullanılan özsermaye enflasyon düzeltmesi farkları vergiye tabi hale geleceğinden Maliye Bakanlığı'nca geçmiş yıl zararlarının mahsubu nedeniyle kullanılacak kaynakların vergiye tabi tutulmayacağına ilişkin bir düzenleme yapılmasının,

3) Geçmiş yıl karlarının kullanım yerlerine ilişkin olarak vergi uygulamasında herhangi bir düzenleme yapılmadıkça, SPK'r.'nca konuya ilişkin olarak herhangi bir düzenleme yapılmamasının,

4) Özsermaye enflasyon düzeltmesi farklarının sermaye artırımında kullanılabilmesi için 31.12.2003 tarihli bilançonun enflasyona göre düzeltilmesi ile ilgili olarak yapılan tüm işlemlerin şirket yasal defterlerine kaydedilmesinin, söz konusu fark hesabının yasal kayıtlarda mevcut bulunmasının, düzeltme farklarının sermayeye ilave edilebileceğine ilişkin YMM raporlarının söz konusu fark hesabının

yasal kayıtlarda mevcut bulunduğunu, sermaye artırımında kullanılmasında yasal bir sakınca bulunmadığını ve özsermaye kalemlerinin enflasyona göre düzeltilmesi sonucu ortaya çıkan farkların doğru bir biçimde hesaplandığını içerecek şekilde hazırlanmasının,

5) Sermayeye ilave edilecek özsermaye enflasyon düzeltmesi farklarının hesaplanmasında, önceki dönemlerde sermayeye ilave edilen YDDAF gibi enflasyon kaynaklı fonların bir indirim kalemi olarak dikkate alınmasının,

6) Apel ödemeli olarak gerçekleştirilen sermaye artırımlarında düzeltme işleminin, sermaye artırımının tescil tarihinden değil her bir apel ödemesinin yapıldığı tarihten itibaren yapılmasının,

7) Olağanüstü yedekler de dahil olmak üzere tüm yedeklerin enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda yer almayarak enflasyon düzeltmesine tabi tutulmamasının,

8) Maliyet artış fonları ile sermayeye eklenecek iştirak hisseleri ve gayrimenkul satış karları, duran varlıkların satış işlemi sonucunda oluşan ve vergi avantajı için oluşturulan unsurlar olup, yeniden değerlendirme artışları gibi enflasyon kaynaklı fonlar olmadıklarından, bu kalemlerin de enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda düzeltilmiş değerleri ile yer almasının,

9) 2002 yılı hesap dönemine ilişkin mali tablolarda bulunan enflasyon kaynaklı fonların sermayeye ilave edilmesinde, zamanlama olarak vergi uygulamasının esas alınmasının,

10) Yasal kayıtlarda kar olduğu halde SPKr. düzenlemeleri gereği kar dağıtımının yapılmaması, bu karın olağanüstü yedek olarak defter kayıtlarına intikal etmesi ve ileriki dönemlerde bu yedeğin sermayeye ilave edilmesi için SPKr.'na başvurulması durumunda bu işlemin fiktif sermaye artırımını olacağından bahisle, söz konusu sermaye artırımına izin verilmemesinin,

11) Enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda yer alan ve net dönem kar/zararını doğrudan etkileyen net parasal pozisyon kar/zararının, faiz ve kur farkı gelir ve giderleri ile netleştirilmesinin,

12) Bir duran varlığın piyasa profesyonellerince tespit edilmiş cari değerinin, o varlığın enflasyona göre düzeltilmiş değerinden büyük olması durumunda söz konusu varlığın enflasyona göre düzeltilmiş mali tablolarda cari değer veya enflasyona göre düzeltilmiş değer düşük olanı ile yer almasının,

13) Aktife giriş tarihleri tespit edilemeyen varlıkların enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda cari değerleri ile yer alması yada bu tür varlıkların aktife giriş tarihlerinin dipnotlarda belirtilmesi şartıyla makul yöntemler kullanılarak tahmin edilmesinin,

14) 5024 sayılı Kanun sonrasında Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan faydalı ömür çizelgelerinin SPKr. uygulamasında da esas alınmasının uygun olacağı sonuçlarına ulaşmıştır.

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ	<i>i</i>
İÇİNDEKİLER	<i>iii</i>
TABLolar CETVELİ	<i>v</i>
GİRİŞ	<i>1</i>
BİRİNCİ BÖLÜM	<i>2</i>
ENFLASYON VE MUHASEBE	<i>2</i>
1.1. ENFLASYON	<i>2</i>
1.1.1. Tanım	<i>2</i>
1.1.2. Türkiye’de Enflasyon	<i>2</i>
1.2. Enflasyonun Etkileri	<i>2</i>
1.2.1. Enflasyonun İşletmelerin İşleyişleri Üzerindeki Etkileri	<i>2</i>
1.2.2. Enflasyonun İşletmelerin Mali Tabloları Üzerindeki Etkileri	<i>4</i>
1.2.2.1. Enflasyonun Bilançolar Üzerindeki Etkileri	<i>4</i>
1.2.2.1.1. Enflasyonun İşletmelerin Varlık Yapısı Üzerindeki Etkileri	<i>4</i>
1.2.2.1.2. Enflasyonun İşletmelerin Kaynak Yapısı Üzerindeki Etkileri	<i>5</i>
1.2.2.2. Enflasyonun Gelir Tablosu Üzerindeki Etkileri	<i>6</i>
İKİNCİ BÖLÜM	<i>7</i>
ENFLASYON MUHASEBESİ	<i>7</i>
2.1. MALİ TABLOLARDA YÜKSEK ENFLASYONUN YARATTIĞI TAHRİBATIN ÖNLENMESİ AMACIYLA ALINAN TEDBİRLER VE GELİŞTİRİLEN YÖNTEMLER	<i>7</i>
2.1.1. 5024 Sayılı Kanun Öncesi Vergi Mevzuatında Yer Alan Kısmi Düzeltme Hükümleri	<i>8</i>
2.1.2. Enflasyon Muhasebesi Yöntemleri	<i>8</i>
2.1.2.1. Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesi	<i>8</i>
2.1.2.2. Cari Değer Muhasebesi	<i>10</i>
2.1.2.3. Karma Yöntem	<i>10</i>
2.2. ENFLASYON MUHASEBESİ VE SERMAYENİN KORUNMASI	<i>11</i>
2.2.1. Sermayenin Nominal Olarak Korunması	<i>11</i>
2.2.2. Sermayenin Satın Alma Gücü Olarak Korunması	<i>11</i>
2.2.3. Sermayenin Üretim Gücü Olarak Korunması	<i>11</i>
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	<i>12</i>
GENEL FİYAT DÜZEYİ MUHASEBESİ	<i>12</i>
3.1. GENEL FİYAT DÜZEYİ MUHASEBESİNİN İŞLEYİŞİ	<i>12</i>

3.2. GENEL FİYAT DÜZEYİ MUHASEBESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	14
3.2.1. Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesinin Üstünlükleri	14
3.2.2. Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesine Yöneltilen Eleştiriler	14
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	16
ENFLASYON MUHASEBESİNE İLİŞKİN TÜRKİYE DÜZENLEMELERİ	16
4.1. GENEL HUKUKİ YAPI	16
4.1.1. Enflasyon Muhasebesine İlişkin Vergi Düzenlemeleri	17
4.1.2. Enflasyon Muhasebesine İlişkin SPKr. Düzenlemeleri	17
4.1.2.1. Mali Tabloların SPKr. Düzenlemeleri Uyarınca Enflasyona Göre Düzeltmesinde Uyulacak İlkeler ile Düzeltme İşleminde Uyulacak Sıralama	18
4.1.2.2. Enflasyon Düzeltmesi Açısından Seri:XI, No:20 Tebliği ile Seri:XI, No:25 Tebliği Arasındaki Farklılıklar	18
4.2. ENFLASYON MUHASEBESİNDE UYGULAMA SORUNLARI VE ÖZELLİKLİ DÜZELTME İŞLEMLERİ	19
4.2.1. Geçmiş Yıl Kar ve Zararları Üzerine Yapılan Tartışmalar	21
4.2.2. Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farkları	26
4.2.3. Yedekler ve Diğer Özsermaye Kalemlerinin Düzeltilmesi	29
4.2.4. Sermaye Artırımına Konu Fonların Durumu	33
4.2.5. Kar Dağıtımı	36
4.2.6. Net Parasal Pozisyon Kar Zararı	37
4.2.7. Enflasyona Göre Düzeltilmiş Değer ile Cari Değer Arasındaki İlişki	39
4.2.8. Maddi Duran Varlıkların Düzeltilmesi	40
4.3. ENFLASYON MUHASEBESİNE YÖNELİK DÜZENLEMELERİN ZAMANLAMASI KONUSUNDA YAPILAN TARTIŞMALAR	42
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	43
KAYNAKÇA	47
EK DİZİNİ	52
TABLolar	53
EK/1	55
5024 SAYILI KANUNA GÖRE ENFLASYON DÜZELTMESİNİN ESASLARI	55
EK/2	60
MALİ TABLOLARIN SPKr. DÜZENLEMELERİ UYARINCA	60
ENFLASYONA GÖRE DÜZELTİLMESİNDE UYULACAK İLKELER	60
MALİ TABLOLARIN SPKr. DÜZENLEMELERİ UYARINCA ENFLASYONA GÖRE DÜZELTİLMESİNDE UYULACAK SIRALAMA	64

KISALTMALAR CETVELİ

SPKr.	: Sermaye Piyasası Kurulu
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
İTO	: İstanbul Ticaret Odası
FİFO	: İlk Giren İlk Çıkar (First In First Out)
LİFO	: Son Giren İlk Çıkar (Last In First Out)
TEFE	: Toptan Eşya Fiyatları Endeksi
TÜFE	: Tüketici Fiyatları Endeksi
YDDAF	: Yeniden Değerleme Değer Artış Fonu
VUK	: Vergi Usul Kanunu
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
KVK	: Kurumlar Vergisi Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
5024 Sayılı Kanun	: Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
MSUGT	: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
Bkz	: Bakınız

TABLULAR CETVELİ

Tablo 1: Türkiye’de Enflasyonun Gelişimi

Tablo 2: Enflasyon Muhasebesi Yöntemlerinin Çeşitli Açılardan Karşılaştırılması

Tablo 3: Geçmiş Yıl Kar/Zararlarının Oluşumu

Tablo 4: Enflasyon Muhasebesi Akış Şeması

GİRİŞ

Enflasyon, fiyatlar genel düzeyindeki sürekli ve önemli artışlar olarak tanımlanabilir. Yüksek enflasyonun var olduğu ekonomilerde, tarihi maliyet esasına dayalı muhasebe sistemlerinden elde edilen mali tablolardaki bilgiler, işletmelerin mali durumunu ve faaliyet sonuçlarını doğru ve gerçeğe uygun olarak yansıtmaktan uzaklaşır. Mali duruma ve faaliyet sonuçlarına ilişkin bilgilerin gerçeğe uygun olmaması ve karşılaştırılabilir olma özelliğini kaybetmesi, bu bilgileri kullanarak çeşitli kararlar alan tarafları yanıltır. Bu olumsuzlukların önlenmesi ve işletmenin faaliyetlerini verimli ve karlı bir şekilde sürdürebilmesi, ancak fiyat değişimlerinin işletmenin faaliyet sonuçları üzerindeki olumsuz etkisinin giderilmesi ve mali tabloların fiyat hareketlerine göre yeniden düzenlenmesi ile olanaklıdır.

Bu çerçevede, uzun yıllardır ülkemizin kanayan bir yarası olan yüksek enflasyonla mücadelede son zamanlarda kayda değer adımlar atılmış olsa da, yüksek enflasyonun yaşandığı dönemlerin mali tablolar üzerinde yarattığı olumsuz etkileri gidermek için gerek vergi idaresi gerekse de SPKr.'nce çok önemli yasal düzenlemeler yapılmış olup, ilk defa 31.12.2003 tarihli mali tablolar geniş katılımlı olarak enflasyona göre düzeltilmiş olmakla birlikte bu işlemlerin yapılmasında bazı uygulama sorunlarıyla karşılaşmıştır.

Ülkemizdeki enflasyon muhasebesi düzenlemelerindeki sorunlu noktaları temel alan bu çalışma dört ana bölümden oluşmakta olup, birinci bölümde yüksek enflasyon oranlarının, enflasyonist ekonomide faaliyet gösteren işletmeler ve bu işletmelerin faaliyet sonuçlarını yansıtan mali tabloları üzerindeki etkileri incelenmiştir. İkinci bölümde, yüksek enflasyonun işletmelerin mali tablolarında yarattığı olumsuz etkileri gidermek amacıyla geliştirilen düzeltme yöntemleri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, ülkemizdeki enflasyon düzeltmelerine ilişkin yasal düzenlemelerin referans noktası olarak aldığı enflasyon muhasebesi yöntemlerinden “genel fiyat düzeyi muhasebesi yöntemi”nin işleyiş esasları hakkında açıklamalarda bulunularak bu yöntemin avantaj ve dezavantajları irdelenmiştir. Dördüncü ve son bölümde ise, ülkemizde enflasyon muhasebesi ile ilgili olarak yürürlükte bulunan vergi ve SPKr. düzenlemelerinin esasları hakkında bilgi verilmiş, enflasyon düzeltilmesi ile ilgili olarak ortaya çıkan sorunlar tespit edilmeye ve bu sorunlara ilişkin olarak çözüm önerileri getirilmeye çalışılarak mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesi zorunluluğuna ilişkin yasal düzenlemelerin zamanlamasının uygun olup olmadığı hakkında açıklamalarda bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

ENFLASYON VE MUHASEBE

1.1. ENFLASYON

1.1.1. Tanım

Fiyatlar genel düzeyindeki sürekli ve önemli artışlar olarak tanımlanabilen enflasyon, mal ve hizmetlerin alım satımında yada fiyatlamasında ölçü birimi olan paranın cari satın alma gücünde meydana gelen değişiklikleri ifade etmek için kullanılmaktadır.

1.1.2. Türkiye’de Enflasyon

Ülkemizde günümüzün en önemli ekonomik olaylarından birini, fiyatlar genel düzeyindeki sürekli dalgalanma bir başka deyişle paranın satın alma gücündeki değişimler oluşturmaktadır. DİE ve İTO gibi kuruluşlarca yayınlanan fiyat endeksleri incelendiğinde, 1940-1944 ve 1954-1959 yılları arasında iki şiddetli enflasyonun yaşandığı; 1970’lerde başlayan enflasyonun kronikleşmiş olarak devam ettiği sonucuna ulaşılmaktadır (Hacırüstemoğlu, Uman. 2004:1). Nitekim Tablo 1 incelendiği zaman son 27 yıl içinde toptan eşya fiyatlarının 198.571 kat arttığı görülmektedir.

Söz konusu tablo incelenirken DİE tarafından hazırlanan endekslerde zaman zaman endekse dahil olan mal ve hizmetlerin sayısı ile ağırlıklarının değişmiş olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle DİE’nin hazırladığı endeksler içinde 20 yılı aşan ve kapsamı değişmeyen bir endeks bulunmamaktadır.

1.2. Enflasyonun Etkileri

Enflasyonun etkileri, işletmelerin işleyişleri ve işletmelerin faaliyet sonuçlarını yansıtan mali tabloları üzerindeki etkileri olmak üzere iki alt başlık altında incelenebilir.

1.2.1. Enflasyonun İşletmelerin İşleyişleri Üzerindeki Etkileri

Enflasyonun işletmenin ekonomik yapısına olan etkileri incelenirken işletmenin sahip olduğu ekonomik değerleri parasal ve parasal olmayan değerler olarak ikiye ayırma zorunluluğu vardır. Parasal değerler, nispi yada genel fiyat hareketlerine bağlı olmaksızın tutarları sözleşme yada başka bir şekilde sabit olarak saptanmış aktif değerler ve borçlar olarak, parasal olmayan değerler ise parasal değerler dışında kalan ve işletmenin bilançosunda yer alan diğer tüm değerler olarak tanımlanabilir.

Parasal değerler enflasyon ortamında nominal olarak sabit kaldıkları için reel olarak değerlerini kaybederler. Oysa, parasal olmayan değerler, enflasyon ortamında

reel değerlerini korurlar. Bu nedenle fiyatların hızla arttığı dönemlerde parasal değerleri ellerinde bulunduran işletmelerin satın alma güçlerinde reel kayıp oluşmakta iken, parasal olmayan değerleri ellerinde bulunduran işletmeler varlıklarının reel değerlerini korumaktadırlar.

Enflasyonun ilk hissedilen yönü paranın satın alma gücündeki azalmadır. Enflasyon devam ettiği sürece tasarruf sahipleri de yatırımlarını döviz, arsa, taşınmaz mallar, kıymetli madenler, antika eşya gibi reel değerlerini koruyan varlıklara yatırmak istemektedirler (Uman. 2002:11).

Enflasyonun işletmelerin ekonomik yapısına olan etkileri şöyle sıralanabilir:
Enflasyon;

- a) İşletmelerin likit ve likit olmayan varlıkları arasındaki dengenin bozulmasına,
- b) İşletmelerin aşırı borçlanmasına ve dolayısıyla özkaynak/yabancı kaynak dengesinin bozulmasına,
- c) İşletmelerin uygun olmayan finansman aracı kullanmalarına ve ağır finansman yükü altına girmelerine,
- d) İşletmelerin likidite sıkıntısı çekmelerine,
- e) Alacakların tahsilinin güçleşmesine neden olmaktadır.

Enflasyonun sabit yatırımları az olan ticari işletmeler ve hizmet işletmeleri üzerindeki etkileri daha çabuk gerçekleşirken, büyük ölçüde sabit kıymet bulunduran imalat sektörleri enflasyona karşı daha dayanıklı olmaktadır (Çelik. 2003:5).

Enflasyonun etkisi enflasyon hızı, nakdi olmayan varlıkların yaşı ve bu varlıkların toplam varlıklara oranının yüksekliği, mali tabloların sunuş dönemlerinin uzunluğuyla doğru orantılı olarak artmaktadır. İzlenen yönetim politikası sonucunda elde yüksek tutarda stok bulundurulması ve stok değerleme yöntemi etkilerin boyutlarını değiştirebilmektedir. Stok devir hızları yüksek firmalar enflasyondan daha az etkilenmektedirler.

Enflasyon ortamlarında mali tablolar değişik zamanlarda değişik alım güçleri olan ve ölçü birimleri değişmiş kalemleri içerir. Bu durum işletmelerin dönemsel olarak gerek kendi içlerinde gerekse diğer şirketlerle sağlıklı karşılaştırma yapabilmelerini engellemektedir.

Geleneksel muhasebe sisteminde enflasyondan kaynaklanan kayıp ve kazançların sonucu yansıtılmadığı için işletmelerde oluşan dönem karı veya zararı da

gerçek durumu göstermemektedir. İşletmeler rasyonellikten uzaklaşarak dönem sonunda oluşan gerçek olmayan karları dağıtmaktadırlar.

1.2.2. Enflasyonun İşletmelerin Mali Tabloları Üzerindeki Etkileri

Doğaldır ki, işletmelerin faaliyet sonuçlarının, verimliliğinin ve kar ve zararının ölçülmesi, tespiti, analizi ve diğer işletmelerle karşılaştırılması mali tablolar vasıtasıyla olmaktadır. Enflasyonun mali tablolar üzerinde yaratmış olduğu etkileri, en önemli iki temel mali tablo olan bilanço ve gelir tablosu açısından incelemekte yarar vardır.

1.2.2.1. Enflasyonun Bilançolar Üzerindeki Etkileri

İşletmelerin varlık ve kaynak yapısını yansıtan bilançolar fiyat hareketlerinden büyük ölçüde etkilenmekte, enflasyon döneminde işletmenin gerçek durumunu yansıtmaktan uzak bir eğilim içine girmektedirler. Bilançonun temel amacı, işletme ilgililerine işletmenin faaliyet araçları ve bu araçların elde edilmesi için yararlanılan kaynakları raporlamaktır (Akdoğan. 2004:3). Oysa enflasyon ortamında bilançoda yer alan veriler, gerçeği yansıtmaktan uzaktır. Bilançonun varlık ve kaynak yapısı enflasyondan değişik biçimlerde etkilenmektedir.

1.2.2.1.1. Enflasyonun İşletmelerin Varlık Yapısı Üzerindeki Etkileri

İşletme varlıklarını oluşturan değerler, parasal ve parasal olmayan şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulabilir.

Enflasyonun varlık yapısı üzerindeki etkileri düşünüldüğünde; parasal olmayan varlıkların olması gerekenden daha az bir tutarla mali tablolarda yer almasına, parasal varlıkların ise satın alma güçlerinin düşmesine yol açtığı sonucuna varılmaktadır.

Parasal olmayan varlıklar içinde sayılabilecek olan maddi duran varlıklar, finansal duran varlıklar, stoklar ve yabancı paralar gibi unsurlar enflasyondan farklı şekillerde etkilenirler. Enflasyon dönemlerinde maddi duran varlıkların kayıtlı değerleri, gerçek değerlerinden daha az görünmekte, bu durum işletme bilançosunda gizli yedeklerin oluşmasına neden olmaktadır.

Aktif düzenleyici bir hesap olan amortismanların, duran varlıkların maliyetini ondan yararlanılacak yıllar arasında gerçeğe en yakın biçimde dağıtma işlevi, kullanım süresi sonunda bu varlıklar faaliyetten çekildiğinde yerlerine yenisinin ikamesini sağlama işlevi ve işletmenin faaliyet sonuçlarını düzeltme işlevi gibi önemli görevleri vardır. Enflasyonist dönemlerde amortismanlar bu işlevlerinden sadece duran varlıkların maliyetini hesap dönemleri arasında dağıtma işlevini yerine

getirebilmekte, buna karşın ikame ve işletme sonuçlarını düzeltme işlevini yerine getirememektedir. Diğer bir ifade ile enflasyonist dönemlerde duran varlıkların piyasa değerleri yükseleceğinden, normal kullanım süreleri ve hurda değeri doğru olarak belirlenebilse bile, birikmiş fonlar yerlerine yenilerinin konulmasına olanak sağlamayacaktır.

Parasal olmayan varlık kalemlerinden birisi de stoklardır. Ancak stokların değişmez fiyatlı sözleşmelere bağlı olarak sağlanması halinde parasal varlıklar arasında yer alması gerektiği kuşkusuzdur. Geleneksel muhasebede stoklar, maliyet fiyatı ile değerlendirildiklerinden enflasyon dönemlerinde bu sonuçlara bağlı kalmak aktifi olduğundan daha küçük göstereceğinden işletmeyi yanlış sonuçlara ulaştırabilir.

Parasal varlıklar ise parasal olmayan varlıkların aksine, fiyat hareketleri ne yönde olursa olsun nominal değerleri sabit kalan ancak satın alma güçleri düşen varlıklardır. Parasal olmayan varlıklar ne bir nakdi temsil etmekte ne de bir nakdi değeri isteme hakkını vermekte, bu varlıklar sadece muhasebe amaçları için para birimi ile ifade edilmektedir. Parasal olmayan varlıkların satın alma güçleri, fiyat hareketleriyle aynı yönde değiştiğinden, cari para birimi kullanılarak belirtilen değerleriyle gerçek değerleri arasında fark oluşmakta ve düzeltilmeksizin mali tablolarda gösterilmeleri anlamlı olmamaktadır. Ancak parasal varlıklar, enflasyonist dönemlerde zaten paranın cari satın alma gücü cinsinden ifade edildiğinden herhangi bir düzeltme işlemine tabi tutulmaksızın mali tablolarda yer alabilmektedirler.

1.2.2.1.2. Enflasyonun İşletmelerin Kaynak Yapısı Üzerindeki Etkileri

Parasal kaynak kalemleri, ulusal para türünden ödenecek nominal değer niteliğindeki yükümlülükler olup, işletmenin üçüncü kişilere karşı olan vadeli, vadesiz, senetli veya senetsiz tüm taahhütlerini içermektedir.

Fiyatlar genel düzeyi yükselirken, yükümlülükler muhasebede gösterilen tutarları üzerinden ödeneceğinden işletmenin reel borç yükü azalmakta, dolayısıyla reel özsermayesi artmaktadır. Ancak işletmenin enflasyonist ortamdan kazançlı yada zararlı çıkması aktifteki parasal değerlerin durum ve büyüklüğüne göre değişecektir. Geleneksel muhasebe enflasyondan doğan kazanç ve kaybı sonuç hesaplarında göstermediğinden, geleneksel muhasebe karı yada zararı doğru tutar olmayacaktır. Sonuç olarak enflasyon ortamında tüm işletmeler her pozisyonda net borçlu olmak isteyeceklerdir (Yükçü-Özkan. 2003:20).

Parasal olmayan kaynak kalemleri peşin alınmış gelirler, yabancı para birimi cinsinden borçlar, alınan avanslar ve özkaynaklar olarak sıralanabilecek olup, parasal olmayan kaynak kalemleri arasında en önemli olan unsur, özkaynak kalemleridir. Özkaynak hesaplarının enflasyondan etkilenme şekilleri, bunların işletmede kullanılış şekilleriyle ilişkilidir. İşletmenin parasal varlıklarında belirgin bir yoğunlaşma söz konusuysa, enflasyon ortamında özkaynaklarda reel bir azalma olacak, aksi durumda (parasal olmayan varlık kalemlerinde yoğunlaşmışsa) ise özkaynaklarda fazla bir değişme olmayacaktır.

Öte yandan alınan avanslar da, avans koşullarına bağlı olarak farklı şekillerde değerlendirilmektedir. Eğer belirli bir zamanın sonunda mal teslimi yapılmak üzere avans alınmış ve fiyat değişimlerinin müşteriye yansıtılmaması kararlaştırılmışsa bu avanslar, parasal olmayan kalem olarak değerlendirilirler. Ancak fiyat değişimlerinin müşteriye yansıtılması söz konusuysa alınan avanslar parasal kalem olarak sınıflandırılmalı ve enflasyon düzeltmesine tabi tutulmamalıdır.

1.2.2.2. Enflasyonun Gelir Tablosu Üzerindeki Etkileri

Bir işletmenin belirli bir hesap dönemi sonundaki faaliyet sonuçlarını gösteren tablo, gelir tablosu olarak tanımlanmakta olup; gelir tablosu, işletmenin faaliyet sonuçlarını maliyet, gider, gelir, kar ve zarar unsurlarını ortaya koyarak özetlemekte ve karar vericilerin işletme performansını anlamalarına yardımcı olmaktadır.

Gelir tablosunda satışlar, ücretler, faizler enflasyonun etkilerini yansıtmakta, amortismanlar ise tarihi maliyetler üzerinden ayrıldıkları için enflasyonun etkilerini yansıtmamaktadırlar. Satışların maliyetinin enflasyonun etkilerini yansıtması seçilen stok değerlendirme yöntemine bağlı olarak değişmektedir. FIFO yöntemi cari maliyetleri göstermemesi sebebiyle enflasyonun etkilerini tam olarak yansıtmamaktadır. LIFO yönteminde ise son giren malın maliyeti esas alındığından gelir tablosunda cari maliyetlere daha yakın bir değer ile gösterilmesi sebebiyle enflasyonun etkisinin mali tablolara bir ölçüde yansıtıldığı söylenebilir. Bunun yanısıra üretim işletmelerinde satılan mamul maliyeti kalemi, fiyat yükselmeleri karşısında; ilk madde ve malzemenin, işçilik giderlerinin, yarı mamullerin, üretimde kullanılan duran varlıkların fiyatlarından etkileniş derecelerine göre olduğundan az gözükebilecek ve fiktif karlar meydana gelebilecektir (Akdoğan. 2004:23).

İKİNCİ BÖLÜM

ENFLASYON MUHASEBESİ

2.1. MALİ TABLOLARDA YÜKSEK ENFLASYONUN YARATTIĞI TAHRİBATIN ÖNLENMESİ AMACIYLA ALINAN TEDBİRLER VE GELİŞTİRİLEN YÖNTEMLER

İşletmeler enflasyon ortamında kendilerini enflasyonun olumsuz etkilerinden koruyabilmek için çeşitli önlemler almaktadırlar. Bu önlemlerin bazıları enflasyon ile borçlanma maliyeti arasında fayda-maliyet analizi yaparak borçla gayrimenkul satın almaları, uzun vadeli yatırımlardan kaçınıp kısa sürede tamamlanacak yatırımlara yönelmeleri, sabit kıymetlerini hızla amorti etmeye çalışmaları, ürünlerinin satış fiyatlarını arttırmaları, borçlarını süresinden daha geç ödemeleri, kar dağıtmamaları, fason iş yaptırmaları, stok devir hızını artırarak asgari stokla çalışmaları yada vadeli satış yerine nakit satışlara yönelmeleri yada vergi kanunlarında yer alan düzenlemelerden yararlanılması olarak sayılabilmektedir.

Enflasyonun mali tablolar üzerindeki etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla “kısmi düzeltme” ve “genel düzeltme” yöntemleri kullanılmaktadır.

Kısmi düzeltme yöntemleri nispi fiyat hareketlerinin etkilerini gidermeyi amaçlamakta ve geleneksel muhasebe ilkelerinden hemen hemen hiçbirinin terk edilmesini gerektirmemektedir. Kısmi düzeltme yöntemleri, belli bir grup bilanço yada gelir kalemlerinin düzeltilmesini amaçlamaktadır. Ancak, kısmi düzeltme yöntemleri, fiyatlar genel düzeyindeki artışları ya yeterince dikkate almamakta yada enflasyonun olumsuz etkilerini tümüyle giderici niteliklere sahip bulunmamaktadır (Uman. 2002:34).

Genel düzeltme yöntemleri ise daha köklü düzeltme yöntemlerini içermektedir. Bu yöntemler iki şekilde uygulanabilmektedir. Birinci şekil uygulamada genel muhasebe ilkeleri tamamen bırakılmayıp bunlara bazı düzeltmelerin eklenmesi şeklinde gerçekleşmek ve tarihi maliyetlerin başka bir para cinsine yada fiyat endeksine göre düzeltilmesi şeklinde olmaktadır. Diğer uygulama şekli ise geleneksel yöntemleri tamamen terk ederek cari maliyetlerin esas alındığı yeni yöntemlerdir.

Enflasyonun mali tabloların bütünü üzerinde yarattığı çarpıklık ve tahribatları gidermek üzere geliştirilen ve “enflasyon muhasebesi” de denilen sistemi, tarihi maliyetlerle ifade edilmiş işletme değerlerine fiyat değişmelerinin etkisini gösteren

ve gerekli önlemleri alarak işletme değerlerinin gerçeği göstermesine olanak veren muhasebe sistemi olarak tanımlamak mümkündür.

Enflasyon düzeltmesinin amacı, paranın satın alma gücündeki değişimler nedeniyle gerçek durumu ifade edemeyen mali tabloların düzeltme işlemine tabi tutulmak suretiyle gerçek durumu ifade eder hale gelmelerini sağlamaktır.

2.1.1. 5024 Sayılı Kanun Öncesi Vergi Mevzuatında Yer Alan Kısmi Düzeltme Hükümleri

Bilindiği üzere mali tabloların enflasyonun etkisinden arındırılması suretiyle vergileme üzerindeki enflasyondan kaynaklanan olumsuzlukları gidermek amacını güden ve 30.12.2003 tarih ve 25332 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5024 sayılı Kanun ile; VUK, GVK ve KVK’da bazı değişiklikler yapılmış ve yeni uygulamalar getirilmiştir. 5024 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesinden önce vergi mevzuatında yer alan kısmi düzeltme hükümlerine kapsam gereği çalışmamızda yer verilemeyecektir.

2.1.2. Enflasyon Muhasebesi Yöntemleri

Fiyat değişikliklerinin mali tablolar üzerindeki etkilerinin giderilmesinde özellikle üç yöntemin muhasebe yazınında ağırlık kazandığı görülmektedir;

- a) Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesi,
- b) Cari Değer (İkame Maliyet) Muhasebesi,
- c) Genel Fiyat Düzeyi ve Cari Değer Muhasebesinin birlikte uygulandığı Karma Yöntem.

2.1.2.1. Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesi

Genel fiyat düzeyi muhasebesi, genel fiyat değişimlerinin mali tablolar üzerinde oluşturduğu etkileri gidermek ve fiyat hareketlerinin işletmelerin ekonomik durumunda yarattığı değişmeyi belirtmek amacı ile mali raporların genel fiyat endeksleri ile ayarlanmasını öngören bir yöntemdir.

Genel fiyat düzeyi muhasebesinin esasını, genel bir fiyat endeksi yardımıyla mali tablolarda farklı satın alma gücü ile yer alan değerlerin belli bir tarihteki satın alma gücü ile ifade edilmesi oluşturmaktadır. Böylece mali tabloların homojenliği sağlandığı gibi, sermayenin satın alma cinsinden korunması ve parasal değerleri elde bulundurmaktan dolayı ortaya çıkan kayıp ve kazançların mali tablolarda yer alması da mümkün olmaktadır.

Genel fiyat düzeyi muhasebesinde, paranın satın alma gücünün değişmezliği ilkesi dışındaki geleneksel muhasebenin tüm ilkeleri aynen korunmaktadır. Bu

yöntemde nispi fiyat hareketleri geleneksel muhasebede dikkate alındığı ölçüde hesaba katılmaktadır. Başka bir deyişle, düzeltilen değerlerin cari piyasa değerleri düzeltilmiş değerden düşük olduğu takdirde, söz konusu değer düzeltilmiş mali tablolarda cari piyasa değeri ile yer almaktadır.

Genel fiyat düzeyi muhasebesi, geleneksel muhasebenin düzenlemiş olduğu mali tablolara ve sağladığı verilere dayanmaktadır. Bu nedenle genel fiyat düzeyi muhasebesinin uygulanabilmesi için;

a) Geleneksel muhasebe tarafından düzenlenmiş en az son iki yılın mali tablolarına,

b) Genel fiyat endeksine ve bu endeks yardımı ile elde edilen düzeltme katsayılarına,

c) Duran varlıklar, amortismanlar, sermaye değişiklikleri, stok hareketleri ve gelir tablosunda yer alan parasal kalemler ile ilgili bilgilere gereksinim vardır.

Genel fiyat düzeyi muhasebesinde, enflasyon oranını yada paranın satın alma gücündeki değişimleri ölçen fiyat endeksinin seçimi son derece önemli olup, TÜFE yada TEFE yada bir endeks olarak kabul edilen milli gelir deflatöründen hangisinin kullanılması gerektiği konusunda uygulamada görüş birliği bulunmamaktadır. Ancak ülkemiz uygulamasında enflasyon düzeltmesine esas alınacak endeks, DİE tarafından açıklanan TEFE olarak belirlenmiştir.

Bir endeksin genel fiyat düzeyi muhasebesinin amaçlarına uygun olabilmesi için şu özellikleri taşıması gerekmektedir:

a) Endeks geniş kapsamlı olmalıdır.

b) Endeks önemli mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki dalgalanmaları doğru olarak yansıtmalıdır.

c) Endeks yeteri kadar uzun ve güvenilir bir geçmişe sahip olmalıdır.

d) Endeks kolay ve çabuk bir biçimde hazırlanabilmeli ve kullanıcıların emrine düzenli olarak sunulmalıdır.

Genel fiyat düzeyi muhasebesi uygularken, işletmenin bilançosunda yer alan değerleri, parasal ve parasal olmayan değer olmak üzere ikiye ayırma zorunluluğu vardır. Çünkü parasal değerler kendiliğinden mali tablolarda paranın cari satın alma gücü ile ifade edildikleri halde, parasal olmayan değerlerin paranın cari satın alma gücü ile ifade edilebilmesi için uygun düzeltme katsayısı ile düzeltilmeleri gerekmektedir.

2.1.2.2. Cari Değer Muhasebesi

Cari değer muhasebesi, geleneksel değerlendirme ilkelerine yeni esaslar getirmek suretiyle tarihi maliyetlerden ayrılan ve değerlemede cari maliyetleri esas alan bir enflasyon muhasebesi yöntemidir. Genel fiyat düzeyi muhasebesinin aksine daha çok özel fiyat hareketlerinin işletme üzerinde oluşturduğu etkileri gidermeye çalışmaktadır. Bu yöntemde hesapların ifadesinde genel olarak muhasebede kullanılan para birimi esas alınmaktadır. Bu nedenle cari değer muhasebesi, geleneksel tarihi maliyet muhasebesi ile aynı doğrultuda olan ve fakat ondan daha çok gelişmiş bir modeldir. Bu yöntemde genel olarak firmanın üretim gücünün korunması hedef alındığından, gelirin ölçülmesinde bu esastan hareket edilmektedir. Cari değer muhasebesinde, mali raporlardaki kalemler cari piyasa fiyatlarıyla belirtilmektedir. Böylece gelirin saptanmasında cari gelirlerle cari maliyetler eşleştirilmektedir. Ancak gelirlerin cari maliyetlerle eşleştirilebilmesi için herşeyden önce tarihi maliyetlerle ifade edilmiş girdilerin cari maliyetlere dönüştürülebilmesi gerekmektedir. Bu işlem ise elde bulundurma kazançlarının kendiliğinden faaliyet karından elimine edilmesini sağlamaktadır.

Günümüzde cari değer muhasebesi konusundaki uygulamalara bakıldığında daha çok sermayenin üretim gücünün korunmasının hedef alındığı ve elde bulundurma kazançlarının özsermaye içinde gösterildiği görülmektedir.

Cari değer muhasebesi değerlemede cari değerleri esas aldığından, cari değer olarak yenileme maliyeti, net nakit değer, net bugünkü değer yada firmaya katkı değerinden biri kullanılabilir.

Öte yandan, cari maliyetlerin objektif bir şekilde saptanamaması ve çoğu zaman subjektif yargıların ön planda olması, bu yöntemin işletmelerin mali tabloları arasında karşılaştırma yapma olanağını sağlamaması, özel fiyat endekslerinin çoğu zaman mevcut olmaması, özellikle duran varlıklar açısından herkesce kabul edilebilir cari maliyetlerin belirlenmesinin çoğu kez olanaksız olması, cari değer muhasebesinin tarihi maliyet esaslarından tümüyle ayrılması ve uygulamasının maliyetli olması gibi hususlar, cari değer muhasebesine yöneltilecek eleştirilerin başında gelmektedir.

2.1.2.3. Karma Yöntem

Karma yöntemde, hem genel hem de nispi fiyat hareketlerinin tüm etkilerinin muhasebeye yansıtılmaktadır. Bu yöntemde, enflasyonun ekonomide görece olarak fiyatları değiştirmesi ve belirli malların fiyatlarının genel fiyat hareketlerinden farklı

değişimler göstermesi nedeniyle stokların ve sabit varlıkların enflasyona göre düzeltilmesinde fiyatlar genel düzeyi endeksinin kullanımının yanısıra cari değer muhasebesi de esas alınmaktadır.

Bu yöntem, özel fiyat seviyesindeki değişmelere göre saptanmış ikame maliyeti karını fiyatlar genel seviyesindeki değişmelere göre yeniden düzenlemektedir. Bu yöntemde genel ve nispi fiyat hareketlerini tüm etkilerini muhasebeye aktarmak mümkün olabilmektedir. Ancak bu yöntem teorik olarak üstün olduğu kadar uygulaması da oldukça zor bir yöntemdir. Bu yöntemde paranın satın alma gücü kullanılarak ölçü birimi değişmekte ve maliyet esasından uzaklaşarak değerlendirme yöntemi olarak ikame maliyeti esası kullanılmaktadır.

Diğer taraftan enflasyon muhasebesi yöntemlerinin karşılaştırılmasına 2 no'lu Tabloda yer verilmektedir.

2.2. ENFLASYON MUHASEBESİ VE SERMAYENİN KORUNMASI

Enflasyon muhasebesinin en önemli amaçlarından biri, karın doğru bir biçimde saptanmasıdır. Dönem karının belirlenmesindeki en önemli nokta ise sermayenin korunması kavramıdır. Buradaki amaç sermayeyi azaltmadan dağıtılacak dönem karını belirlemektir. Sermayenin korunması konusunda çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır.

2.2.1. Sermayenin Nominal Olarak Korunması

Dönem başında nominal para birimi ile saptanan sermaye tutarının dönem sonunda da nominal olarak olduğu gibi korunmasıdır. Bu yaklaşımda yatırılan sermaye nominal olarak korunduktan sonra kalan tutar dağıtılabılır kar olarak saptanmakta ve sermaye mali bir olgu olarak görülmektedir.

2.2.2. Sermayenin Satın Alma Gücü Olarak Korunması

Bu yaklaşımda amaç, dönem başı sermayesinin satın alma gücünün dönem sonunda da korunmasıdır. Bu nedenle mali tablolarda yer alan kalemlerin paranın dönem sonundaki satın alma gücüne göre ifadesi öngörülmektedir. Bu yaklaşımda dönem karı, aynı satın alma gücüne sahip para birimi ile belirtilmiş dönem sonu özsermayesi ile dönem başı özsermayesi arasındaki olumlu farktır.

2.2.3. Sermayenin Üretim Gücü Olarak Korunması

Bu yöntemde işletmenin amacı, dönem başındaki üretim gücünü dönem sonunda da aynen koruyabilmektir. Bu yaklaşımda cari maliyet muhasebesi görüşü benimsenmekte olup sermaye hissedarlar açısından değil işletme açısından dikkate alınmaktadır. Bu nedenle kar, işletme sermayesinin üretim gücü olarak korunmasına yetecek kadar gerekli karşılıklar ayrıldıktan sonra saptanmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GENEL FİYAT DÜZEYİ MUHASEBESİ

3.1. GENEL FİYAT DÜZEYİ MUHASEBESİNİN İŞLEYİŞİ

Gerek SPKr.'nun mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesine ilişkin usul ve esasların belirlendiği “Seri:XI, No:20 Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ” ve “Seri:XI, No:25 Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ”in 15’inci kısmı, gerek 29 no’lu uluslararası finansal raporlama standardı, gerekse de konunun vergi boyutunun ele alındığı 5024 sayılı Kanun, enflasyon muhasebesi yöntemi olarak genel fiyat düzeyi muhasebesi yöntemini benimsemiştir¹.

Bu yöntemde paranın satın alma gücünün değiştiği gerçeğinden hareketle, mali tablolarda farklı para birimi ile ifade edilmiş değerler genel endeksler yardımıyla aynı satın alma gücüne sahip para birimine dönüştürülür. Genel fiyat düzeyi muhasebesi, söz konusu değişiklik dışında geleneksel muhasebeye ve geleneksel muhasebe yardımıyla düzenlenen mali tablolara tamamen bağlı kalmaktadır. Bu bağlamda genel fiyat düzeyi muhasebesinin temel amacı;

- Enflasyon nedeniyle homojenliğini yitiren mali tabloları aynı satın alma gücüne sahip para birimiyle ifade ederek homojen hale getirmek,
- Hasılat ve maliyetleri cari para değeriyle ifade ederek gerçek faaliyet karını bulmak,
- Parasal değerleri elde bulundurmaktan dolayı işletmenin elde ettiği enflasyon kayıp yada kazancını ortaya koymaktır.

Mali tablolarını enflasyona göre düzeltirken genel fiyat düzeyi muhasebesini uygulayan işletmenin kurulduğu tarihten itibaren başlayarak tüm mali tabloların düzeltilmesine gerek bulunmamakta olup bu yöntemde son iki yılın bilançosu ile son yılın gelir tablosunu düzeltmek yeterli olmaktadır.

Genel fiyat düzeyi muhasebesine göre mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesinde şu adımların izlenmesi gerekecektir;

---

¹ Başaran ve Yıldırım’a göre; 5024 sayılı Kanun’un İMKB’de işlem gören hisse senetlerinin enflasyona göre düzeltilmesinde borsa rayicini dikkate alması ve yabancı para cinsinden gösterilen değerlere parasal nitelik atfetmesi, Kanun’un altyapısının aslında karma yönteme dayandığını göstermektedir.

1. Adım: Geleneksel muhasebe yardımıyla hazırlanmış en az son iki yılın mali tablolarının temini ile kullanılacak düzeltme endeksinin² belirlenmesi ve düzeltme katsayılarının hesaplanması

2. Adım: Parasal ve parasal olmayan varlık ve kaynakların saptanıp sınıflandırılması³.

3. Adım: Cari yılın parasal olmayan tüm değerlerinin analiz edilmesi ve bunların aktife giriş tarihlerinin⁴ saptanması.

4. Adım: Cari yılın gelir tablosundaki bütün gelir, gider, kazanç ve kayıplar, dağıtılan karlar ve dağıtılmamış kardaki değişmeler analiz edilerek bu değerlerin ne zaman ortaya çıktığının ve sonuçlara dahil edildiğinin saptanması.

5. Adım: Parasal olmayan tüm değerlerin cari para birimi ile yeniden ifade edilmesi.

6. Adım: Dönem başı bilançosundaki parasal değerlerin paranın cari satın alma gücüyle ifade edilmesi.

7. Adım: Parasal olmayan değerler paranın cari satın alma gücüyle ifade edildikten sonra, parasal olmayan değerlerin cari değerleri ile düzeltilmiş değerinin karşılaştırılması ve bu değerlerden düşük olanı ile değerlendirilmesi.

8. Adım: Parasal değerleri elde bulundurma kayıp yada kazancının hesaplanması⁵.

9. Adım: Önceki dönemin mali tablolarının cari yılın satın alma gücü cinsinden ifade edilmesi⁶.

---

² Mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesinde kullanılacak düzeltme endeksinin seçiminde üç alternatif söz konusu olup, bunlar toptan eşya fiyatları genel endeksi, tüketici fiyatları endeksi ve milli gelir deflatörüdür. Bunlardan toptan eşya fiyatları genel endeksi, toptancı piyasasındaki mallardan derlenmekte, tüketici fiyatları endeksi ise ücret ve maaşla geçimini sağlayan kimselerin kullandığı mallardan oluşturulan mal sepetinin fiyatlarının ortalamasını yansıtmaktadır. Milli gelir deflatörü ise, bir ülkede üretilen tüm mal ve hizmetlerin fiyatlarını içeren karma bir endeks olup, paranın satın alma gücündeki değişiklikleri en iyi yansıtan endeks olarak kabul edilmektedir. Ancak enflasyonu ölçmek açısından en iyi endeks, milli gelir deflatörü olmakla birlikte bu endeksin geç yayımlanması, çoğu hallerde aylık yada üç aylık değerlerini gösteren serilerinin yokluğu nedeniyle toptan eşya fiyatları endeksi ile tüketici fiyatları endeksinde birinden mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesi aşamasında yararlanılmaktadır. Bu endekslerden hangisinin kullanılmasının daha uygun olacağı konusunda muhasebe yazınında çeşitli görüşler bulunmakla birlikte, yapılan araştırmalar toptan eşya fiyatları genel endeksi ile tüketici fiyatları endeksi arasında sıkı bir ilişki bulunduğunu ve heriki endekse göre yapılan düzeltmelerin birbirinden pek farklı olmadığını ortaya koymaktadır. Özetle genel fiyat düzeyi muhasebesi için üzerinde birleşilen bir endeks bulunmamaktadır. Bunun yanısıra ülkemiz uygulamasında, mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesinde kullanılacak olan endeks DİE tarafından belirlenen toptan eşya fiyatları endeksi olarak kabul edilmiştir.

³ Bilindiği üzere parasal varlıklar ve kaynaklar, mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesi sırasında paranın cari satın alma gücündeki değişiklikleri yansıttıklarından düzeltme işlemine tabi tutulmazlar.

⁴ Enflasyona göre düzeltme, aylık düzeltme katsayıları yoluyla hesaplanacağından parasal olmayan tüm değerlerin aktife giriş tarihlerinin ay olarak bilinmesi yeterlidir.

⁵ Bu değer, enflasyona göre düzeltilmiş gelir tablosunda yer almaktadır.

Söz konusu adımları içeren enflasyon muhasebesi akış şeması 4 no'lu Tablodadır.

3.2. GENEL FİYAT DÜZEYİ MUHASEBESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.2.1. Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesinin Üstünlükleri

a) Mali tabloların genel fiyat endeksine göre düzeltilmesi ile enflasyonun paranın satın alma gücünde yarattığı etkiler, mali tablolara yansıtılmış olmaktadır.

b) Tüm işletmeler, mali tablolarını aynı endekse göre enflasyona göre düzelterek, yöntem yeteri derecede objektiftir.

c) Ortak bir endeksin varlığı, mali tabloların karşılaştırılabilirliğini sağlamaktadır.

d) Genel fiyat düzeyi muhasebesinde muhasebenin genel kabul görmüş ilkeleri değil sadece ölçü birimi değişmektedir.

e) Genel fiyat düzeyi muhasebesine göre düzeltilmiş mali tablolar, işletmelerin daha gerçekçi kar dağıtım politikası izlemelerine yardımcı olmaktadır.

f) Genel fiyat düzeyi muhasebesine göre düzeltilmiş mali tablolar, işletmelerin gerçek vergi yükünü gösterdiğinden, vergi kanunlarında işletmeler lehine değişiklikler yapılmasını kolaylaştırmaktadır.

g) Bu yöntemde enflasyon nedeniyle ortaya çıkan satın alma gücü kazanç ve kayıpları ayrı ayrı tanımlanabilmektedir.

h) Bu yöntem, enflasyonun mali tablolar üzerindeki etkisini hafifletmek için kullanılan stok değerlendirme ve amortisman yöntemleri gibi kısmi düzeltme yöntemlerine olan ihtiyacı ortadan kaldırır.

i) Genel fiyat düzeyi muhasebesine göre düzeltilen mali tablolar, üçüncü kişilere işletmenin gerçek durumu hakkında daha gerçekçi bir görüntü verir.

j) Genel fiyat düzeyi muhasebesine göre hazırlanan mali tablolar, işletme yönetiminin objektif şekilde değerlendirilmesine yardımcı olduğu gibi, işletme yönetimine de kullanabilecekleri bilgiler sağlamaktadır.

3.2.2. Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesine Yöneltilen Eleştiriler

a) Genel fiyat düzeyi muhasebesi yaklaşımı tutarlı değildir. Bir iktisadi varlığın bilançoda gösterilen değeri, söz konusu varlığın o tarihteki cari değerinden büyük olmamalıdır. Mali tabloların genel fiyat endeksine göre düzeltilmesi

---

⁶ Burada parasal/parasal olmayan kalem ayrımı söz konusu olmayıp, önceki dönem mali tablolarında yer alan kalemlerin tümü paranın cari dönemdeki satın alma gücü cinsinden ifade edilmektedir.

durumunda varlıkların mali tablolarında gösterilen değeri, o tarih itibariyle cari değerinden yüksek olabilmektedir.

b) Genel fiyat düzeyi muhasebesi yöntemi ile enflasyona göre düzeltilen mali tabloları kullananlar, paranın cari satın alma gücü ile ifade edilen tutarların cari değerleri ifade ettiğini düşünebilirler.

c) Genel fiyat düzeyi muhasebesi modeli, özel fiyat değişikliklerini dikkate almamaktadır. Genel fiyat endeksleri de, uygulandığı varlığın değerindeki değişikliği de genellikle yansıtmamaktadır.

d) Fiyat değişikliklerinin, elde tutulan parasal olmayan değerlere etkisi, gerçekleşme sınırları dışında mali tablolara yansıtılmamaktadır.

e) Paranın satın alma gücünde meydana gelen kazanç ve kayıplar aslında gerçekleşmediğinden, net dönem karının hesaplanmasında kullanılmamalıdır. Parasal kayıp ve kazançlar, nakit olarak elde edilmez, ödenmez ve dağıtılamazlar.

f) Genel fiyat düzeyi muhasebesi, enflasyonun etkisinin tüm varlık ve kaynaklar arasında eşit olduğunu kabul eder ki, bu durum doğru değildir.

g) Teknolojik değişiklikler ve işletmenin faaliyetlerindeki değişimler nedeniyle, dönemler arası karşılaştırmalar, genel fiyat düzeyi muhasebesi kullanılsa bile, anlamsız bir hale gelebilmektedir.

h) Borç oranı yüksek olan bir işletme, mali tablolarını genel fiyat seviyesine göre düzelttikten sonra, mali açıdan daha iyi bir görünüm sergileyebilmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ENFLASYON MUHASEBESİNE İLİŞKİN TÜRKİYE DÜZENLEMELERİ

4.1. GENEL HUKUKİ YAPI

Bankaların mali tablolarının enflasyona göre düzeltilme esaslarının belirlendiği ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından yayımlanan yönetmelik bir kenara bırakılacak olursa, ülkemizde enflasyon düzeltmelerinin yasal çatısı iki ayrı düzenlemede kendini göstermekte olup bunlar;

a) SPKr. kaydında bulunan tüm şirketler için 01.01.2003 tarihinden sonra sona eren yıllık ve bundan sonra gelecek ilk ara mali tablolardan geçerli olmak üzere yürürlüğe giren Seri:XI, No:20 Tebliği⁷ ile Seri:XI, No:25⁸ Tebliği'nin 15'inci kısmı;

b) Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkındaki 5024 sayılı Kanun⁹ ve 328 sayılı VUK Genel Tebliği'dir¹⁰.

Diğer taraftan, Seri:XI, No:25 Tebliği, hisse senetleri borsada işlem gören şirketler için 01.01.2005 tarihinden sonra sona eren ilk ara mali tablolardan geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ancak, dileyen işletmeler 31.12.2003 tarihinde veya daha sonra sona eren yıllık veya ara hesap döneminden başlamak üzere Seri:XI, No:25 Tebliği hükümlerini uygulayabilecektir. Söz konusu Tebliğ'in geçici 1'inci maddesi uyarınca, mali tablo ve raporların bu Tebliğ hükümlerine göre zorunlu olarak düzenleneceği ilk hesap döneminin başına kadar, UFRS'ye göre mali tablo ve raporların düzenlenmesi ve kamuya açıklanması, bu Tebliğ'de öngörülen düzenleme ve ilan yükümlülüklerinin yerine getirilmesi hükmündedir. Söz konusu hüküm çerçevesinde, hisse senetleri borsada işlem gören şirketlerin bir kısmı tarafından mali tabloların raporlanmasının UFRS'ye göre yapılacağı kamuya duyurulmuştur.

Bu bağlamda, mali tablolarını SPKr. düzenlemeleri çerçevesinde enflasyona göre düzelterek olan şirketler açısından iki ayrı uygulama geçerli olmaktadır;

a) Seri:XI, No:20 Tebliği uyarınca mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesi¹¹,

---

⁷ 28.11.2001 tarih ve 24597 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

⁸ 15.11.2003 tarih ve 25290 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

⁹ 30.12.2003 tarih ve 25332 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

¹⁰ 28.02.2004 tarih ve 25387 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

b) Seri:XI, No:25 Tebliği yada UFRS¹² uyarınca mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesi.

Buradan mali tablolarını SPKr. düzenlemeleri çerçevesinde enflasyona göre düzelterek olan şirketler açısından farklı düzeltme standartlarının uygulanacağı sonucu çıkarılmakla birlikte, yukarıda sözü edilen bu düzenlemeler esas olarak birbirinden farklı düzeltme ilkeleri getirmemektedir.

4.1.1. Enflasyon Muhasebesine İlişkin Vergi Düzenlemeleri

5024 sayılı Kanun ile, VUK'un mükerrer 298'inci maddesinde düzenlenmiş bulunan yeniden değerlendirme müessesesi tamamıyla uygulamadan kaldırılmış olup, maddenin değişen şeklinde yalnızca yeniden değerlendirme oranının nasıl hesaplanacağına ilişkin hüküm bulunmaktadır. Bunun sebebi ise birçok vergi, resim ve harcin yeniden değerlendirme oranına göre artırılıyor olmasıdır.

Söz konusu Kanuna göre enflasyon düzeltmesinin esasları Ek/1'dedir.

4.1.2. Enflasyon Muhasebesine İlişkin SPKr. Düzenlemeleri

Ülkemizde SPKr. standartlarına uygun olarak hazırlanan mali tablolar, yüksek enflasyonun etkilerini dikkate almadığından, uluslararası yatırımcılar ve aracı kurumlar tarafından yeterli bilgi sağlamadığı yönünde eleştirilere maruz kalmıştır. Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar, SPKr.'nce yayımlanan muhasebe standartlarının uluslararası muhasebe standartlarıyla uyumsuzluğuna neden olan en önemli eksikliklerden birisi olarak enflasyon muhasebesine ilişkin düzenlemenin bulunmaması olduğunu sürekli olarak ifade etmişlerdir. Bu durum yabancı yatırımcının Türkiye'ye yatırım yapmasını caydıracak sonuçlara yol açmıştır. Diğer taraftan, bazı şirketler birtakım ek maliyetlere katlanmak suretiyle enflasyona göre düzeltilmiş mali tabloları hazırlayarak uluslararası yatırımcının bilgisine özel olarak sunmuşlardır.

Yatırımcılara doğru, tam ve anlaşılır bilgi verme misyonu ile hazırlanması gereken mali tablolara ilişkin düzenlemeler sermaye piyasası mevzuatı içinde yer aldığından, mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesi konusu da SPKr. tarafından ele alınmış ve Seri:XI, No:20 Tebliği ile enflasyon muhasebesi uygulamasının temeli

---

¹¹ 31.12.2003 tarihli mali tabloların Seri:XI, No:20 Tebliği uyarınca enflasyona göre düzeltilmesi durumunda Seri:XI, No:1 Tebliği çerçevesinde hazırlanan tarihi maliyetli mali tabloların da bağımsız denetimden geçirilmesi gerekmektedir.

¹² Mali tabloların UFRS çerçevesinde enflasyona göre düzeltilmesinde esas alınması gereken standart 29 no'lu UFRS'dir. Öte yandan, mali tabloların Seri:XI, No:25 Tebliği yada UFRS uyarınca enflasyona göre düzeltilmesi durumunda tarihi maliyetli mali tabloların bağımsız denetimden geçirilerek kamuya duyurulmasına gerek yoktur.

atılmıştır. Başlangıçta Seri:XI, No:20 Tebliği'nin yürürlük tarihi 31.12.2001 hesap dönemi için yıllık, bu tarihten sonra sona eren hesap dönemleri için ise ara ve yıllık mali tablolar olarak belirlense de, Seri:XI, No:23 Tebliği ile¹³;

➤ Hesap dönemleri takvim yılı olan şirketler için, 31.12.2003 tarihinden itibaren başlamak ve bundan sonra gelecek ilk ara mali tablolarla devam etmek üzere,

➤ Özel hesap dönemleri olan şirketler için ise, 2003 yılı içerisinde sona erecek ilk yıllık mali tablolardan başlamak ve bundan sonra gelecek ilk ara mali tablolar ile devam etmek üzere ertelenmiş olup, enflasyon muhasebesi uygulaması 2004 yılı itibariyle SPKr. kaydında bulunan tüm şirketler için bilfiil yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Bunun yanısıra UFRS ile uyumlu Seri:XI, No:25 Tebliği'nin 15'inci kısmında, mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesine ilişkin hükümler mevcuttur.

4.1.2.1. Mali Tabloların SPKr. Düzenlemeleri Uyarınca Enflasyona Göre Düzeltilmesinde Uyulacak İlkeler ile Düzeltme İşleminde Uyulacak Sıralama

Mali tabloların SPKr. düzenlemeleri uyarınca enflasyona göre düzeltilmesinde uyulacak ilkeler ile düzeltme işleminde uyulacak sıralamaya Ek/2'de yer verilmektedir.

4.1.2.2. Enflasyon Düzeltmesi Açısından Seri:XI, No:20 Tebliği ile Seri:XI, No:25 Tebliği Arasındaki Farklılıklar

Seri:XI, No:20 Tebliği ve UFRS ile uyumlu Seri:XI, No:25 Tebliği'nin enflasyon düzeltmesine ilişkin düzenlemelerin yer aldığı 15'inci kısmı arasındaki farklar şunlardır;

a) Kapsam Bakımından

Seri:XI, No:20 Tebliği'nin kapsamına SPKr. kaydındaki tüm anonim ortaklıklar, aracı kurumlar, yatırım ortaklıkları ile bunların bağlı ortaklıkları ve iştirakleri girmekte iken, Seri:XI, No:25 Tebliği'nin kapsamına hisse senetleri Borsada işlem gören anonim ortaklıklar, aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri ve konsolidasyon kapsamındaki diğer işletmeler girmektedir.

b) Düzeltilecek Mali Tablolar Bakımından

Seri:XI, No:20 Tebliği'nde bilanço, gelir tablosu, satışların maliyeti tablosu, nakit akım tablosunun enflasyona göre düzeltileceği hüküm altına alınmış iken,

---

¹³ 17.01.2002 tarih ve 24643 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Seri:XI, No:25 Tebliği'nde bilanço, gelir tablosu, nakit akım tablosu, özsermaye değişim tablosunun enflasyona göre düzeltileceği hüküm altına alınmıştır.

c) Mali Tabloların Gönderilme Süreleri Bakımından

Seri:XI, No:20 Tebliği'nde 31.12.2003 tarihli mali tabloların SPKr. ve Borsa'ya gönderilme süresi, hesap döneminin bitimini takip eden 14'üncü hafta sonuna kadar iken, Seri:XI, No:25 Tebliği'nde bu süre 12 haftadır.

d) Kar Dağıtımına Esas Alınacak Dağıtılabilir Kar Rakamı Bakımından

Seri:XI, No:20 Tebliği'nde kar dağıtımına esas tutar, enflasyona göre düzeltilmiş mali tablolar ile tarihi maliyetli mali tablolarda hesaplanan karlardan küçük olanı iken, Seri:XI, No:25 Tebliği'nde kar dağıtımına esas alınacak kar, Seri:XI, No:25 Tebliği hükümlerine göre oluşan kardır.

e) Düzeltme Kayıtlarının Yapılacağı Defter Açısından

Seri:XI, No:20 Tebliği'nde, enflasyon düzeltmelerinin yapılacağı yer olarak, enflasyona göre düzeltme defteri gösterilmekte iken, Seri:XI, No:25 Tebliği uyarınca enflasyon düzeltmeleri sermaye piyasası muhasebe defterine yapılacaktır.

4.2. ENFLASYON MUHASEBESİNDE UYGULAMA SORUNLARI VE ÖZELLİKLİ DÜZELTME İŞLEMLERİ

Ülkemiz uygulamasında, gerek SPKr.'nin enflasyon düzeltmesine ilişkin düzenlemelerinde gerekse 5024 sayılı Kanun ve bu Kanun kapsamında çıkarılan tebliğ ve sirkülerlerde bazı mali tablo kalemlerinin enflasyona göre düzeltilmesiyle ilgili olarak ayrıntılı açıklamalarda bulunulmakta, bazı mali tablo kalemlerinin düzeltilmesinde izlenecek yöntemlere ilişkin olarak ise yönlendirici olmaktan uzak bazı genel değerlendirmelerle yetinilmekte, bu nedenle özellikle özsermaye kalemlerinin düzeltilmesinde birtakım belirsizlikler ortaya çıkmaktadır.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, vergi mevzuatı uyarınca 31.12.2003 tarihli mali tabloların enflasyona göre düzeltilme işlemi, 2004 yılında yapılacak olan mali tabloların enflasyona göre düzeltme işleminde vergi matrahına esas kar/zarar tutarını bulmak amacıyla yapılan bir ara işlemdir. Diğer yandan, Maliye Bakanlığı'nın yayımladığı 3 ve 4 no'lu VUK sirkülerleri gereğince;

a) 2003 yılına ilişkin olarak verilmesi gereken yıllık gelir veya kurumlar vergisi beyannamelerinin ekine, 5024 sayılı Kanunla VUK'da yapılan değişiklikler göz önünde bulundurulmaksızın, önceki hükümlere göre düzenlenmiş, yani enflasyon düzeltmesine tabi tutulmamış bilançonun eklenmesi gerekmektedir.

b) 5024 sayılı Kanunun geçici 1'inci maddesinde yer alan hükme göre, dileyen mükellefler 2004 yılının ilk geçici vergi döneminde enflasyon düzeltmesi yapmayabilecekler ve söz konusu dönemde beyan edecekleri geçici vergi matrahlarının tespitinde de enflasyon düzeltmesine ilişkin hükümler yerine VUK'un bu Kanunla değiştirilmeden önceki değerlendirme hükümleri ile GVK ve KVK'nın bu Kanunla kaldırılan hükümlerini ve VUK'un 280'inci maddesinin bu Kanunla kaldırılan son fıkrasını dikkate alabileceklerdir.

c) 2004 yılı ilk geçici vergi döneminde 31.12.2003 tarihli bilançolarını düzeltmek isteyenler, düzeltme kayıtlarını ilk geçici vergi beyannamesinin verilme tarihi olan 10.05.2004 tarihine kadar yapacaklar ve düzeltmelerin yapıldığı tarih itibarıyla defter kayıtlarına intikal ettireceklerdir.

d) İlk geçici vergi döneminde 5024 sayılı Kanunun geçici 1'inci madde hükümlerini dikkate alarak işlem yapmak isteyenler ise 31.12.2003 tarihli bilançolarının düzeltilmesine ilişkin kayıtlarını 10.08.2004 tarihine kadar yapacak ve düzeltmelerin yapıldığı tarih itibarıyla defter kayıtlarına intikal ettireceklerdir.

SPKr.'nin mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesine ilişkin düzenlemeleri çerçevesinde enflasyona göre düzeltme yapan işletmeler ise 31.12.2003 tarihli mali tablolarını hazırlayabilmek için sadece 31.12.2002 tarihli bilançolarını enflasyona göre düzeltereklerdir.

Konu SPKr. düzenlemeleri çerçevesinde değerlendirildiğinde, mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesine ilişkin yapılan kayıtlar muhasebe dışı defterlerde izlenmektedir. Ancak, 5024 sayılı Kanun'un 5'inci maddesi uyarınca Kurul'un yüksek enflasyon döneminde mali tabloların düzeltilmesine ilişkin düzenlemelerine göre 31.12.2003 tarihli bilançolarını düzeltmek zorunda olan mükelleflerin, amortisman rejimi hariç olmak üzere söz konusu bilançolarını bu madde uyarınca yeniden düzeltmeyebilecekleri hüküm altına alınmıştır.

Bu açıklamalar ışığında;

1) SPKr.'nin mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesine ilişkin düzenlemeleri uyarınca, mali tablolarını enflasyona göre düzelten işletmeler, öncelikle 31.12.2002 tarihli bilançolarını enflasyona göre düzelterekler ve ilk mali tablo düzeltme işleminde ortaya çıkan farkları 31.12.2002 tarihli enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda geçmiş yıl kar/zararı hesabında izleyecekler, bu işlemten sonra da 31.12.2003 tarihli mali tablolarını (gelir tablosu da dahil olmak üzere) 31.12.2002

tarihli enflasyona göre düzeltilmiş bilançolarını dikkate almak suretiyle hazırlayacaklardır.

2) SPKı. düzenlemelerine tabi olmayıp 31.12.2003 tarihli bilançosunu (sadece bilanço) vergi mevzuatı çerçevesinde enflasyona göre düzeltecek olan işletmeler ise, 5024 sayılı Kanun 01.01.2004 tarihinden itibaren yürürlüğe girdiği için 31.12.2003 tarihli gelir tablosunu enflasyona göre düzeltmeyecekler ve bu durumun sonucu olarak, 2003 yılı gelirleri üzerinden hesaplanacak vergi matrahında 5024 sayılı Kanun nedeniyle bir değişiklik olmayacaktır.

4.2.1. Geçmiş Yıl Kar ve Zararları Üzerine Yapılan Tartışmalar

Öncelikle ilk mali tablo denkleştirme işleminde ortaya çıkan geçmiş yıl kar/zararlarının oluşum nedenine ilişkin bazı açıklamalarda bulunulması yararlı olacaktır. İlk mali tablo denkleştirme işleminin yapıldığı dönemde¹⁴ bilançonun aktif kalemleri ile pasif kalemlerden yabancı kaynaklar enflasyona göre düzeltilebilmekte, ancak özsermaye kalemlerinin tümü enflasyona göre düzeltilememektedir. Çünkü ilk mali tablo denkleştirme işleminin yapıldığı dönemde sadece bilanço enflasyona göre düzeltildiği, gelir tablosu ve satışların maliyeti tablosu enflasyona göre düzeltilmediği için bilançodaki net dönem karı/zararı enflasyona göre düzeltilememekte, ayrıca aktif kalemlerin düzeltilmiş tutarları ile pasif kalemlerin düzeltilmiş tutarları birbirine eşit olmamakta ve bunun bir sonucu olarak düzeltilmiş bilançonun aktif ve pasifi birbirini tutmamaktadır (Bkz Tablo 3).

Burada ilk mali tablo denkleştirme dönemine ilişkin gelir tablosu ile satışların maliyeti tablosunun enflasyona göre düzeltilmemesinin nedenine ilişkin verilebilecek yanıt ta, söz konusu tabloların düzeltilmesinin ancak bir önceki dönem bilançosunun enflasyona göre düzeltilmesi zorunluluğunu da beraberinde getirecek olmasıdır ki, söz konusu durumun işletmeleri daha zorlu bir düzeltme sürecine sokacağı aşikardır.

Diğer taraftan SPKı. düzenlemeleri baz yıl olarak 31.12.2002 tarihli bilançoı esas aldığı için gelir tablosu da dahil olmak üzere 31.12.2003 tarihli mali tablolar enflasyona göre düzeltilebilmektedir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak ta SPKı. uygulamasında ilk mali tablo düzeltme işleminde ortaya çıkan ve geçmiş yıl kar/zararlarında izlenecek tutarlar 31.12.2002 tarihli bilançonun enflasyona göre

---

¹⁴ Mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesi uygulamasında ideal nokta işletmelerin faaliyete geçtiği yıldan başlamak üzere bütün mali tablolarının düzeltilmesidir. Ancak, böyle bir uygulamanın özellikle uzun yıllardır faaliyet gösteren şirketler için aşırı maliyet ve çaba gerektireceği, hatta pratik anlamda enflasyon düzeltmesini olanaksız kılacağı tabiidir. Bu nedenle, uygulamada yalnızca bir önceki dönemin bilançosunun düzenlenmesi yeterli görülmektedir.

düzeltilmesi sonucu, vergi uygulamasında ise 31.12.2003 tarihli bilançonun enflasyona göre düzeltilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan, enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda yer alan geçmiş yıl zararlarının nasıl elimine edileceğine ilişkin vergi uygulamasında herhangi bir hüküm yer almamakla birlikte¹⁵, SPKr.'nun 30.12.2003 tarih ve 63/1630 sayılı kararında geçmiş yıl zararlarının;

a) Enflasyona göre düzeltilmiş mali tablolara göre dağıtılabilecek kar tutarı bulunurken indirim kalemi olarak dikkate alınmasının esas olduğu;

b) Bununla birlikte, geçmiş yıllar zararında izlenen söz konusu tutarın, varsa dönem karı ve dağıtılmamış geçmiş yıl karları¹⁶, kalan zarar tutarının ise, sırasıyla olağanüstü yedek akçeler, yasal yedek akçeler, özkaynak kalemlerinin enflasyon muhasebesine göre düzeltilmesinden kaynaklanan sermaye yedeklerinden¹⁷ mahsup edilmesinin mümkün bulunduğu ifade edilmektedir.

Dikkat edilirse, SPKr.'nun 63/1630 sayılı kararının ilk fıkrasının uygulanması zorunlu, ikinci fıkrasının uygulanması ise işletmelerin tercihine bırakılmıştır. Ancak işletmelerce geçmiş yıl zararlarının mahsubu için ikinci fıkranın da uygulanması tercih edilmişse¹⁸, mahsup işlemine ilişkin olarak yukarıda belirtilen sıraya aynen uyulması gerekmektedir. Diğer taraftan, SPKr. kararında belirtilmemiş olsa da emisyon primleri de TTK'nın 466'ncı maddesi gereği yasal yedek akçe olduğundan emisyon primlerinin de anılan mahsup işleminde kullanılabileceği kanısındayız¹⁹.

Ancak, SPKr.'nun anılan kararında belirlenen mahsup sıralamasının yerinde olup olmadığının, SPKr.'nun 30.12.2003 tarih ve 16535 sayılı hisse senetleri Borsada

---

¹⁵ 5024 sayılı Kanun uyarınca, geçmiş yıl karı vergiye tabi tutulmayacak, geçmiş yıl zararı ise zarar olarak kabul edilmeyecektir.

¹⁶ SPKr.'nun 30.12.2003 tarih ve 63/1630 sayılı kararı, BDDK tarafından yayınlanan "Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 14 sayılı Tebliğ-Mali Tabloların Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Düzenlenmesine İlişkin Muhasebe Standardı'nın "Kar Dağıtımı" başlıklı 28'inci maddesi ile paralellik göstermektedir. Esasen SPKr. uygulamasında, dağıtılmamış geçmiş yıl karlarının mali tablolarda görünümü, ancak ilgili yıla ilişkin genel kurul toplantısının yapılmamış olması durumunda söz konusu olabilmekte, karın genel kurulca kullanım yerleri belli olduktan sonra da, bu hesap ilgili kalemlere devredilmek suretiyle kapatılmaktadır. Dağıtılmamış geçmiş yıl karlarının BDDK düzenlemesinde yer almasının nedeni ise, bankaların mali tablolarını enflasyona göre düzeltme zorunluluğunun getirdiği 2001 yılında, tüm bankaların yapacağı genel kurul toplantıları BDDK kararı ile ertelendiğinden, karlı bankaların tümünün mali tablolarında zorunlu olarak dağıtılmamış geçmiş yıl karları ortaya çıkmış, söz konusu kalem, genel kurul yapıldıktan sonra kapatılmıştı.

¹⁷ "Özkaynak kalemlerinin enflasyon muhasebesine göre düzeltilmesinden kaynaklanan sermaye yedeklerinden" kasıt, özsermaye enflasyon düzeltmesi farklarıdır.

¹⁸ Söz konusu tercih hakkı, işletmelerin genel kurullarına aittir.

¹⁹ Mahsup işleminin emisyon primlerinden de yapılacak olması halinde, bu kalemin mahsup sıralamasında yasal yedeklerden önce mi yoksa sonra mı gelmesi gerektiği konusunda bir açıklama mevcut olmamakla birlikte, kanımızca emisyon primlerinin mahsubu, yasal yedeklerden önce olmalıdır.

işlem gören tüm şirketlere 31.12.2003 tarihli mali tablolarında dağıtılabılır kar oluşması durumunda temettü dağıtma zorunluluğu getirilmesine ilişkin kararının dikkate alınması sonucunda tartışılması gereken bir husus olarak ortada bulunduğunu düşünmekteyiz. Zira SPKr.'nun 30.12.2003 tarih ve 16535 sayılı kararının ana amacının, küçük tasarruf sahiplerinin Borsada yatırım yapmasını özendirmek olduğu dikkate alındığında, geçmiş yıl zararlarının temettü dağıtımını engellemesi ciddi bir eksiklik olarak karşımızda bulunmaktadır. Bu çerçevede, mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesi sonucu ortaya çıkan geçmiş yıl zararlarının²⁰ öncelikle, özsermaye kalemlerinin enflasyona göre düzeltilmesi sonucu ortaya çıkan özsermaye enflasyon düzeltmesi farklarından mahsup edilmesi, diğer bir ifade ile, SPKr.'nun 63/1630 sayılı kararında belirlenen sıralamanın tersine döndürülmesinin SPKr.'nun ana amaçlarının gerçekleştirilmesi bakımından daha uygun olacağını düşünmekteyiz.

Geçmiş yıl zararlarının mahsubunda belirlenen sıralamada, mahsuba konu özsermaye kalemlerinin kayıtlı değerlerinin mi yoksa enflasyon düzeltme farkları ile birlikte düzeltilmiş değerlerinin mi dikkate alınması gerektiği konusunda bir açıklama olmamakla birlikte, söz konusu sorunun yanıtı kendisini SPKr.'nun anılan kararının lafzında bulmaktadır. Kanımızca, belirlenen sıralamada mahsuba konu özsermaye kalemlerinin enflasyon düzeltme farkları ile birlikte düzeltilmiş değerlerinin dikkate alınması istenmiş olsaydı, sıralamanın son sırasında yer alan özsermaye enflasyon düzeltmesi farklarının, sermaye enflasyon düzeltmesi farkları olarak isimlendirilmiş olması gerekirdi. Çünkü, sıralamada mahsuba konu özsermaye kalemlerinin enflasyon düzeltme farkları ile birlikte düzeltilmiş değerlerinin dikkate alınması durumunda, özsermaye enflasyon düzeltmesi farkları sadece, sermayenin enflasyona göre düzeltilmesinden oluşan farklardan oluşacaktır.

Bunun yanısıra özsermaye enflasyon düzeltmesi farklarının mahsuba konu olması durumunda, 63/1630 sayılı karara uygun olarak sırasıyla olağanüstü yedekler enflasyon düzeltmesi farkları, emisyon primi enflasyon düzeltmesi farkları, yasal yedekler enflasyon düzeltmesi farklarının mahsup işleminde kullanılması gerekmekte, sermaye enflasyon düzeltmesi farklarının yeri ise, bu sıralamanın sonunda olmalıdır.

Geçmiş yıl zararlarının mahsubunda görülen bir diğer sorun ise, genel kurul kararı ile mahsubuna karar verilen zarar tutarlarının, mali tablolara nasıl intikal

---

²⁰ Mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesi sonucu, geçmiş yıl zararlarının her zaman oluşması beklenmez. Ancak genel durum, geçmiş yıl zararlarının sıklıkla görülmesi şeklindedir.

ettirileceği ile ilgilidir. Bilindiği üzere 5024 sayılı Kanun uyarınca geçmiş yıl zararları mali zarar olarak kabul edilmediğinden ve pasif kalemlere ait enflasyon fark hesaplarının herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin ilgili dönemde vergiye tabi tutulacağından geçmiş yıl zararlarının mahsubunun yasal kayıtlara aktarılması durumunda, mahsupta kullanılan özsermaye enflasyon düzeltmesi farkları vergiye tabi hale gelecek olup, Maliye Bakanlığı'nın geçmiş yıl zararlarının mahsubu nedeniyle kullanılacak kaynakların vergiye tabi tutulmayacağına ilişkin yeni bir düzenleme yapması gerekmektedir. Ancak 5024 sayılı Kanun, geçmiş yıl zararlarını zarar olarak kabul etmediğinden önerdiğimiz düzenlemenin nasıl yapılması gerektiği belirsizdir.

Yukarıda belirtilen hususların yanısıra, ilk mali tablo denkleştirme işleminde ortaya çıkan geçmiş yıl zararlarının gerçekten zarar olup olmadığının iyice irdelenmesi gerekmektedir. Önceden de belirtildiği üzere, 5024 sayılı Kanun geçmiş yıl zararlarını zarar olarak, geçmiş yıl karlarını da kar olarak kabul etmemektedir. Ancak SPK'nın uygulamasında, geçmiş yıl zararları reel zarar olarak nitelendirilerek, geçmiş yıl zararları mahsup edilmeden dönem karı oluşsa bile kar dağıtımını yapılamayacağı açıkça hükme bağlanmıştır²¹. Bu bağlamda karın ne olduğunun tartışılması gerekir.

Dar tanıma göre kar, herhangi bir dönem içinde fiilen satılan malların satış tutarı ile bu malların maliyetleri arasındaki müspet farktır. Hesap dönemi sonucu yönünden yapılan tanıma göre, kar bir hesap dönemi içinde elde edilen hasılat ile bu hasılatın elde edilmesi için harcanan kaynakların yerine koyma bedelleri arasındaki

---

²¹ CANSSEN 28.04.2004 tarihli Hürriyet gazetesinde yayımlanan yazısında; “Şirket bilançoları ‘stok’ hesaplarıdır. Diğer bir deyişle, kümülatif tablolardır. Bu sebeple, enflasyon düzeltmesi yapılırken, şirketin ilk kuruluş tarihine kadar geri giden bir düzeltme yapılmak mecburiyeti vardır. Kullanılan yöntem gereği, hazırlanacak ilk düzeltilmiş bilançoda ‘geçmiş yıllar zararı’ adı altında kocaman bir rakam çıkmaktadır. Böyle bir rakam ‘kaçan fırsatları’ ifade edebilir. Bu kabil bir hesaplama ‘yönetim muhasebesi’ için gereklidir. Ama finansal raporlama bakımından yanıltıcıdır. Bulunan rakam, kesinlikle o şirketin hayatı boyunca böyle bir zarar akümüle ettiği anlamına gelmez. Açıklayayım: Eğer enflasyon düzeltmesi yapılırken, şirketin geçmişte, gerçekten beyan ettiği kadar kâr etmediği ortaya çıkmışsa, bunun anlamı beyan etmiş olduğu kârın kısmen veya tamamen fiktif olduğudur. Öyleyse, şirketin geçmişte ayırdığı yedek akçeler veya o kabil yedeklerin sermayeye kalbi dolayısıyla oluşturduğu ödenmiş sermaye rakkamı da kısmen ‘fiktif’ tir. Fiktif, yani olmayan bir sermayenin enflasyona karşı korunması da mümkün değildir. Dolayısıyla, geçmiş yıllardaki her sermaye artışını gerçek kabul edip, ortaya çıkan yeni sermaye (veya yedek akçe rakamları) üzerinden enflasyon kaybı (zararı) hesap edilmesi yanlıştır. Ortada böyle bir ‘geçmiş yıllar zararı’ yoktur. Bu zararlar ileri yılların kârına mahsup edilemez. Mevcut sermaye ile netleştirilir. Böylesi fiktif bir zarar rakamına dayanarak, kârlı şirketlerin temettü dağıtmasına engel olmak da hem yanlış hem de sakıncalıdır.” demektedir.

olumlu farktır. Geniş tanıma göre ise kar, bir hesap dönemi içinde işletmenin özvarlığında meydana gelen artışı ifade eder.

Yukarıda yer alan tanımları birleştirerek karı şöyle tanımlamak mümkündür; *"Kar, işletmenin hesap dönemi sonundaki özvarlığı ile hesap dönemi başındaki özvarlığı yada başka bir ifade ile işletmenin hesap dönemi içinde elde ettiği hasılat ile yaptığı giderler arasındaki olumlu farktır."*

Diğer taraftan, karı dağıtım yönünden ele alan tanımlar da vardır. Bir görüşe göre kar hesabının pratik amacı, kişilere fakirleşmeksizin harcayabilecekleri para hakkında fikir vermektir. Bu açıdan ele alınınca kar; *"Bir kişinin dönem sonunda, dönem başındakinden daha fakir düşmeyecek şekilde, dönem içinde sarf edebileceği azami meblağdır."* Kar vergi hukuku yönünden de önceleri farklı şekillerde tanımlanmış, gelirin kaynağındaki artışlar kar olarak sayılmamıştır. Daha sonraları kar daha geniş bir şekilde tanımlanmış ve gelirin kaynağında meydana gelen artışlar da kar olarak kabul edilmiştir. Bugün çağdaş ülkelerin tamamında, gelirin yanında geliri doğuran kaynaktan meydana gelen artışlar da kar olarak sayılmakta ve kar olarak vergilendirilmektedir. Türk vergi hukukunda da kar, geniş anlamda tanımlanmış ve prensip olarak geliri doğuran kaynaklardaki değer artışları da kar olarak kabul edilmiş ve vergi kapsamına alınmıştır.

Konu, ülkemizdeki enflasyon muhasebesine ilişkin yasal düzenlemelerin temel referans noktası olan 29 no'lu UFRS çerçevesinde değerlendirildiğinde, anılan standardın 24'üncü maddesinde; bu standardın uygulandığı ilk dönemin başında düzeltilmiş dağıtılmamış karların (retained earnings), düzeltilmiş bilançonun bu kalem dışındaki diğer kalemlerinden elde edileceği belirtilmektedir. Bu bağlamda, ülkemiz uygulamasında ilk mali tablo denkleştirme işleminde ortaya çıkan geçmiş yıl zararları, UFRS-29'daki prensibe uygun olarak hesaplanmakla birlikte, bu unsurun gerçek bir zararı ifade edip etmediği ve bu nedenle dönem karından mahsup edilip edilmemesi gereği muhasebe tekniği açısından tartışmalıdır. Kar tanımı geniş açıdan yapılacak olursa, geçmiş yıl zararlarını zarar olarak kabul etmek, dar açıdan yapılacak olursa da zarar olarak kabul etmemek gerekir.

5024 sayılı Kanun kapsamında, geçmiş yıl kar/zararlarının mali kar/zarar olarak kabul edilmemesi, vergisel olarak karın tanımı açısından değerlendirildiğinde doğru bir uygulamadır²².

---

²² Çünkü ilk mali tablo döneminde ortaya çıkan geçmiş yıl kar/zararları, geliri doğuran kaynaklardaki değer artışı yada azalışı ile ilgili değildir.

Geçmiş yıl zararlarına ilişkin bu açıklamalar bir kenara bırakılacak olursa, ilk mali tablo denkleştirme işleminde ortaya çıkması olasılık dahilinde olan geçmiş yıl karlarına ilişkin bazı açıklamalarda bulunulması yerinde olacaktır. Bilindiği üzere hem SPKr. hem de 5024 sayılı Kanun kapsamında, geçmiş yıl karlarının nasıl ve hangi amaçla kullanılabilmesine yönelik herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Bu nedenle konu belirsizliğini korumaktadır. Konu vergi uygulamaları açısından değerlendirildiğinde geçmiş yıl karlarına ilişkin vergi idaresince ileride herhangi bir düzenleme yapılmayacağı düşünülmektedir. Zira vergi idaresince geçmiş yıl karlarına ilişkin olarak bu karın sermayeye ilave edilmesine olanak tanınması yada nakit temettü dağıtımında kullanılabilmesi şeklinde düzenlemeler yapılması, geçmiş yıl zararlarının da mali kardan düşülmesine yönelik düzenlemeler yapılmasını da beraberinde getirecektir. Ancak geçmiş yıl zararlarının görülme sıklığı, geçmiş yıl karlarının görülme sıklığına göre daha yüksek olduğundan, geçmiş yıl zararlarının da mali kardan düşülmesi vergi gelirlerinde bir azalmaya yol açacaktır. Bu çerçevede geçmiş yıl karlarının kullanım yerlerine ilişkin olarak vergi uygulamasında herhangi bir düzenleme yapılmadıkça, SPKr.'nun bu konuya ilişkin olarak herhangi bir düzenleme yapmaması daha uygun bir hareket tarzı olacaktır.

4.2.2. Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farkları

Bilindiği üzere, SPKr.'nun 20.02.2004 tarih ve 7/134 sayılı toplantısında, 5024 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin 5 no'lu alt bendinde yer alan "*özsermaye kalemlerine ait enflasyon fark hesapları kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilir...*" hükmü de dikkate alınarak, özsermaye kalemlerinin enflasyona göre düzeltilmesi sonucu ortaya çıkan enflasyon düzeltmesi farklarının sermayeye ilave edilebilmesine karar verilmiştir.

Özsermaye enflasyon düzeltmesi farklarının oluşumu ve kullanım yeri ile özsermaye kalemlerinin düzeltilmesine ilişkin olarak SPKr.'nun 08.03.2004-12.03.2004 tarih ve 2004/10 sayılı Haftalık Bülteni ile kamuya duyurulan açıklamasında da;

a) Enflasyon düzeltmesi sonucunda özsermaye kalemlerinden sermaye, emisyon primi, yasal yedekler, statü yedekleri, özel yedekler ve olağanüstü yedekler hesap kalemlerine bilançoda kayıtlı değerleri ile yer verileceği;

b) Bu hesap kalemlerinin düzeltilmiş değerleri dipnotlarda açıklanarak, anılan hesap kalemlerine ilişkin düzeltme farklarına toplu halde özsermaye hesap grubu

içinde özsermaye enflasyon düzeltmesi farkları hesabında yer verileceği ve diğer özsermaye kalemlerinin düzeltilmiş değerlerinin bilançoda gösterilmeyeceği;

c) Tüm özsermaye kalemlerine ilişkin özsermaye enflasyon düzeltmesi farklarının sadece bedelsiz sermaye artırımını veya zarar mahsubunda kullanılabilmesi ifade edilmiştir.

Diğer taraftan, 12 sıra no'lu MSUGT uyarınca;

a) "50-Ödenmiş Sermaye" hesap grubunda enflasyon düzeltmesinin yarattığı farkları izlemek üzere "502-Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları" hesabı ile "503-Sermaye Düzeltmesi Olumsuz Farkları (-)" hesapları açılmıştır.

b) "502-Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları" hesabı, ödenmiş sermaye tutarının düzeltilmesi sonucu ortaya çıkan olumlu farkların izlendiği hesaptır. Ödenmiş sermaye tutarının enflasyon düzeltilmesine tabi tutulması sonucunda ödenmiş sermaye tutarında meydana gelen artışlar bu hesabın alacağına, izleyen dönemde enflasyon oranının düşmesi sonucu taşıma işleminden ortaya çıkan azalışlar ise bu hesabın borcuna kaydedilecektir.

Bu farkların sermayeye eklenmesi durumunda "500-Sermaye" hesabının alacağına karşılık bu hesap borçlandırılacaktır.

c) "503-Sermaye Düzeltmesi Olumsuz Farkları" hesabı ödenmiş sermaye tutarının düzeltilmesi sonucu ortaya çıkan olumsuz farkların izlendiği hesaptır. Ödenmiş sermaye tutarının ilk kez enflasyon düzeltilmesine tabi tutulması sonucu ödenmiş sermaye tutarında azalış meydana gelmesi durumunda bu hesabın borcuna, izleyen dönemlerde düzeltme sonucunda ortaya çıkan olumlu farklar ise önce bu hesaptaki tutardan mahsup edilecek, varsa kalanı "502-Sermaye Düzeltmesi Olumlu Farkları" hesabına alacak kaydedilecektir.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda, özsermaye düzeltmesi farklarının sermaye artırımında kullanılabilmesi için kanımızca;

a) 31.12.2003 tarihli bilançonun enflasyona göre düzeltilmesi ile ilgili olarak yapılan tüm işlemlerin Şirket yasal defterlerine kaydedilmesi;

b) Söz konusu fark hesabının yasal kayıtlarda mevcut bulunması;

c) Özsermaye düzeltme farklarının sermayeye ilave edilebileceğine ilişkin YMM raporlarının, söz konusu fark hesabının yasal kayıtlarda mevcut bulunduğunu, sermaye artırımında kullanılmasında yasal bir sakınca bulunmadığını ve özsermaye kalemlerinin enflasyona göre düzeltilmesi sonucu ortaya çıkan farkların doğru bir biçimde hesaplandığını içerek şekilde hazırlanması gerekmektedir.

Senaryo 1:

Şirket'in 31.12.2003 itibarıyla tescilli sermayesi 290 TL olup, başka özkaynak kalemi bulunmamaktadır. Söz konusu sermayenin 10 TL'lik kısmı ortaklarca nakden ödenmiş olup, 280 TL'lik kısmı YDDAF'den karşılanmıştır. Nakden ödenen 10 TL'lik kısmın tescil tarihinden itibaren enflasyona göre düzeltilmiş değeri 190 TL'dir.

1.Nakit	10
2 YDDAF	280
3. Tescilli Sermaye (1+2)	290

Hesap Kalemleri	Sermaye Kalemlerinin Tescilli Kısmı (a)	Sermaye Kalemlerinin Enflasyona Göre Düzeltilmiş Tutarı (b)	Sermaye Kalemlerinin Enflasyona Göre Düzeltilmiş Tutarları ile Tescilli Kısmı Arasındaki Fark (b-a)
1. Nakit	10	190	180
2. YDDAF	280	0	-280

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü üzere, sermaye kalemlerinden nakdin enflasyona göre düzeltilmesi sonucu 180 TL'lik olumlu fark, YDDAF'nin enflasyona göre düzeltilmesi sonucu (-280) TL'lik olumsuz fark meydana gelmiştir. Sermaye kalemlerinin enflasyona göre düzeltilmesi sonucu oluşan olumlu farkın olumsuz farktan küçük olması, 180 TL'lik olumlu farkın sermayeye ilave edilip edilemeyeceği konusunda bir takım soru işaretleri doğurmaktadır. Bu durumda, sermayenin enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda kayıtlı değeri 290 TL ile yer alması, enflasyon düzeltmelerinin mantık ve işleyişi gereği enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda sermaye ile özsermaye düzeltme farkları toplamının reel sermayeyi vermesi gerektiğinden ve önceden sermayeye ilave edilen YDDAF'nin mükerrer sermaye artırımına konu olacağından hareketle; sermaye kalemlerinin enflasyona göre düzeltilmesi sonucu oluşan olumlu farkın olumsuz farktan küçük olması durumunda 180 TL'lik olumlu farkın sermayeye ilave edilmemesi gerektiği kanısındayız. Bu değerlendirmeler çerçevesinde enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda sermayenin 290 TL, özsermaye düzeltme farklarının da (-100) TL değerle yer alması gerekmektedir.

Senaryo 2:

Şirket'in 31.12.2003 itibarıyla tescilli sermayesi 290 TL olup, başka özkaynak kalemi bulunmamaktadır. Söz konusu sermayenin 60 TL'si ortaklarca nakden ödenmiş olup, 230 TL'si YDDAF'den karşılanmıştır. Nakden ödenen 10 TL'lik kısmın tescil tarihinden itibaren enflasyona göre düzeltilmiş değeri 350 TL'dir.

1.Nakit	60
2 YDDAF	230
3. Tescilli Sermaye(1+2)	290

Hesap Kalemleri	Sermaye Kalemlerinin Tescilli Kısmı (a)	Sermaye Kalemlerinin Enflasyona Göre Düzeltilmiş Tutarı (b)	Sermaye Kalemlerinin Enflasyona Göre Düzeltilmiş Tutarları ile Tescilli Kısmı Arasındaki Fark (b-a)
1. Nakit	60	350	290
2. YDDAF	230	0	-230

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü üzere, sermaye kalemlerinden nakdin enflasyona göre düzeltilmesi sonucu 290 TL'lik olumlu fark, YDDAF'nin enflasyona göre düzeltilmesi sonucu (-230) TL'lik olumsuz fark meydana gelmiştir. Sermaye kalemlerinin enflasyona göre düzeltilmesi sonucu oluşan olumlu farkın olumsuz farktan büyük olması nedeniyle olumlu fark ile olumsuz fark arasındaki 60 TL'nin sermayeye ilave edilmesinde bir sakınca olmadığını düşünmekteyiz. Bu çerçevede enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda sermayenin 290 TL, özsermaye enflasyon düzeltmesi farklarının da 60 TL değerle yer alması gerekmektedir.

Özet olarak, sermayeye ilave edilecek özsermaye enflasyon düzeltmesi farklarının hesaplanmasında, önceden sermayeye ilave edilen YDDAF gibi enflasyon kaynaklı fonların bir indirim kalemi olarak dikkate alınması gerektiği kanısındayız.

4.2.3. Yedekler ve Diğer Özsermaye Kalemlerinin Düzeltilmesi

5024 sayılı Kanun uyarınca enflasyon düzeltmesi yapılması durumunda, enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda "kayıtlı" değeri ile gösterilecek özsermaye kalemleri 328 no'lu VUK Genel Tebliğinde de sayılmış olup, anılan Tebliğ uyarınca sermaye, emisyon primi, yasal yedekler, statü yedekleri, özel yedekler ve olağanüstü yedeklerin yanısıra hisse senedi iptal karları ile sabit kıymet yenileme fonunun da enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda kayıtlı değeri ile gösterileceği hüküm altına alınmıştır. Anılan hükümler, SPKr. uygulaması açısından değerlendirildiğinde esasen bir farklılık bulunmamaktadır. Zira, SPKr. düzenlemeleri uyarınca enflasyon düzeltmesine esas mali tablolarda "tam ve nakden ödeme" ilkesi gereği zaten hisse senedi iptal karları hesabı bulunmamakta, sabit kıymet yenileme fonları da özel yedekler hesabı içinde yer aldığından, vergi uygulamasında olduğu gibi SPKr. uygulamasında da sabit kıymet yenileme fonları enflasyon düzeltmesine tabi tutulmaktadır.

Bilindiği üzere hem SPKr. hem de vergi uygulaması bakımından sermayenin düzeltilmesi, sermaye maddesinin tescil tarihinden itibaren²³ hesaplanacak düzeltme katsayısı kullanılarak yapılacaktır. Ancak, halka kapalı anonim ortaklıkların neredeyse tümünde ve halka açık anonim ortaklıkların halka açık anonim ortaklık statüsünü kazanmadığı süre zarfında yaptıkları nakit sermaye artırımlarına istinaden işletme bünyesine giren ödemelerin büyük bir kısmı TTK'da yer alan hükümler çerçevesinde sermaye maddesinin tescili tarihinden sonra apelli şekilde yapılmaktadır. Bu bağlamda sermayenin düzeltilmesi sermaye maddesinin tescil tarihinden itibaren yapılacak olursa fiilen işletmeye girmemiş bir nakdin düzeltilmesi söz konusu olacağından, yanlış bir uygulama doğmuş olacaktır. Bu nedenle apel ödemeli olarak gerçekleştirilen sermaye artırımlarında düzeltme işleminin, sermaye artırımının tescil tarihinden değil, herbir apel ödemesinin yapıldığı tarihten itibaren gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Kanımızca, düzeltme işlemine tabi özsermaye kalemlerinden yedeklerin düzeltilmesi, ülkemiz uygulamasının en hassas bölümünü oluşturmakta olup, UFRS-29'da dağıtılmamış karların enflasyona göre düzeltilmeyeceği açıkça vurgulanmıştır. Bu hassas durum, özellikle olağanüstü yedeklerin enflasyona göre düzeltilmesinde kendini göstermektedir.

Olağanüstü yedeklerin enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda yer almaması gerektiğinin nedenleri açıklanmaya çalışılacak olursa, söz konusu sorunun yanıtı kendisini enflasyon düzeltmesine dayanak oluşturan tarihi maliyetli mali tablolarda bulmaktadır. Bilindiği üzere, olağanüstü yedekler, dönem karının genel kurul kararıyla gerekli yasal yükümlülükler ayrıldıktan sonra dağıtılmamasına karar verilen kısmıdır. Öte yandan, olağanüstü yedeklerin kullanımı tümüyle şirket takdirinde olan bir husus olup, bu kalem;

- a) Nakit temettü dağıtımı için;
- b) Sermayeye ilave nedeniyle bedelsiz hisse senedi vermek şeklinde ortaklara dağıtım için;
- c) Cari yada önceki dönem zararlarının kapatılması için kullanılmaktadır.

---

²³ Ancak burada esas sermaye sistemi ile kayıtlı sermaye sistemi arasındaki farkı da gözönünde bulundurmak gerekir. Çünkü esas sermaye sisteminde yapılan sermaye artırımlarında, yeni sermayeyi içeren sermaye maddesi ticaret siciline tescil edilirken, kayıtlı sermaye sistemindeyse böyle bir uygulamaya gidilmemektedir. Bu nedenle kayıtlı sermaye sisteminde yapılan sermaye artırımlarında yeni sermayeyi içeren sermaye maddesinin değil, SPKr.'nce verilen tescile mesnet belgenin ticaret siciline tescil edildiği tarihin düzeltme işlemine esas alınması gerekecektir.

Görüldüğü üzere, olağanüstü yedekler birçok amaç ve şekilde kullanılabilmekte, ancak olağanüstü yedeklerin kullanılan kısmının hangi yıla ilişkin kara ait olduğu çoğu zaman bilinmemektedir.

Senaryo 3:

Şirket'in 31.12.2002 tarihli bilançosundaki olağanüstü yedekleri 120 TL olup, Şirket kuruluşundan bu tarihe kadar olağanüstü yedekleri hiçbir şekilde kullanmamıştır. Öte yandan, Şirket'in 120 TL tutarındaki olağanüstü yedeklerinin oluşum ay ve yılları şöyledir;

Ay ve Yıllar	Dönem Karından Olağanüstü Yedek Olarak Ayrılan Kısım
Mart 1998	5
Mart 1999	25
Mart 2000	30
Mart 2001	40
Mart 2002	20
Toplam	120

Şirket 2003 yılının Şubat ayında olağanüstü yedeklerden sermaye artırımını yapmış olup, sermayeye eklenen olağanüstü yedek tutarı 20 TL'dir. Diğer taraftan, Şirket 2002 yılı faaliyetlerine ilişkin genel kurulunu 2003 yılının Mart ayında yapmış ve Şirket bünyesinde olağanüstü yedek olarak 50 TL bırakılmasına karar vermiştir. Anılan işlemlere ilişkin tablo aşağıdadır;

Ay ve Yıllar	Dönem Karından Olağanüstü Yedek Olarak Ayrılan Kısım
Mart 1998	5
Mart 1999	25
Mart 2000	30
Mart 2001	40
Mart 2002	20
Şubat 2003 (Sermaye Artırımı)	-20
Mart 2003	50
Toplam	150

Bu durumda, 31.12.2003 tarihi itibarıyla Şirket'in tarihi maliyetli mali tablolarındaki olağanüstü yedek tutarı 150 TL'dir. Bu tutarın enflasyon düzeltilmesine tabi tutulacak olması durumunda sermaye eklenen 20 TL'nin hangi yıl yada yıllara ilişkin kara ait olduğunun bilinmesi gerekir. Ancak çoğu zaman sözü edilen bu aidiyetlik tam olarak bilinmeyeceğinden, 31.12.2003 itibarıyla Şirket'in tarihi maliyetli mali tablolarındaki olağanüstü yedek akçe tutarının kaynağını oluşturan dönem karlarının hangi yıllara ilişkin olduğu da bilinmeyecektir. Bu bağlamda 150 TL tutarındaki olağanüstü yedeklerin aktife giriş tarihlerinin tam olarak bilinmemesi olağanüstü yedeklerin enflasyona göre sağlıklı bir şekilde düzeltilmemesini de beraberinde getirecektir.

Öbür taraftan; sermaye artırımını, zarar mahsubu yada temettü dağıtımına konu olabilecek olan olağanüstü yedeklerin dönem sonu tutarlarının LİFO, FİFO yada ağırlıklı ortalama gibi yöntemler kullanılarak hangi yıllara ait olduğu bir şekilde bulunabilecek (tahmin edilebilecek) olsa bile, enflasyon düzeltmelerinin en hassas olması gerektiği alan olan özsermaye kalemlerinde böyle bir esnekliğin tanınmasının ne derece doğru bir yaklaşım olduğu tartışılması gereken bir husus olarak ortada bulunduğunu düşünmekteyiz.

Yukarıda sözü edilen bu hususların yanısıra SPKr. uygulamasında olağanüstü yedeklerin enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda kayıtlı değerleri ile yer alması; bu kalemlere ilişkin farkların özsermaye enflasyon düzeltmesi farklarında görünmesi; diğer bir ifade ile olağanüstü yedeklerin, mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesi sonucu ortaya çıkan geçmiş yıl zararlarıyla ilişkilendirilmemesi geçmiş yıl zararlarını büyütme; bu durum da SPKr.'ca hisse senetleri borsada işlem gören şirketlere kar dağıtma zorunluluğunun getirildiği bu dönemde kar dağıtımına olumsuz yönde etki etmektedir. Zira SPKr. uygulamasında geçmiş yıl zararlarının kar dağıtımında bir indirim kalemi olarak dikkate alınması esas bulunmaktadır. Konuya ilişkin örnek aşağıdadır.

Senaryo 4:

Şirket'in 31.12.2003 tarihli SPKr. düzenlemelerine göre hazırlanmış ve enflasyona göre düzeltilmiş bilançosundaki özsermaye kalemlerinin dağılımı şöyledir;

1. Sermaye	125
2. Olağanüstü Yedekler	25
3. Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farkları ²⁴	170
4. Net Dönem Karı	60
5. Geçmiş Yıl Zararları	(100)
6. Özsermaye Toplamı (1+2+3+4+5)	280

Şirket'in 31.12.2003 tarihli SPKr. düzenlemelerine göre hazırlanmış bilançosu, UFRS-29'a uygun olarak hazırlanmış olsa idi, özsermaye kalemlerinin dağılımı şöyle olacaktı.

1. Sermaye	125
2. Özsermaye Enflasyon Düzeltmesi Farkları	150
3. Net Dönem Karı	60
4. Geçmiş Yıl Zararları	(55)
5. Özsermaye Toplamı (1+2+3+4+5)	280

²⁴ Bu tutarın 20 TL'si olağanüstü yedeklerin, 150 TL'si ise sermayenin enflasyona göre düzeltilmesinden kaynaklanmaktadır.

Şirket'in 31.12.2003 tarihli SPKr. düzenlemelerine göre hazırlanmış ve enflasyona göre düzeltilmiş bilançosunda net dönem karı 60 TL, geçmiş yıl zararları ise (100) TL olduğundan, Şirket kar dağıtamamakta, olağanüstü yedeklerin düzeltilmediği ve geçmiş yıl zararlarıyla ilişkilendirildiği UFRS bilançosunda ise, net dönem karı 60 TL, geçmiş yıl zararları (55) TL olduğundan, özsermaye toplamı ve net dönem karında bir değişiklik olmayan aynı Şirket hem kar dağıtabilir hale gelmekte, hem de geçmiş yıl zararları azalmaktadır.

Bu çerçevede, olağanüstü yedekler kadar cari hesap şeklinde sürekli olarak hareket göstermese dahi, yasal yedekler, statü yedekleri ve özel yedeklerin hem kayıtlı hem de enflasyona göre düzeltilmiş değerleri ile enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda yer alması ve geçmiş yıl zararlarıyla ilişkilendirilmemesi, olağanüstü yedeklere ilişkin olarak yukarıda yapılan açıklamalar ve enflasyon muhasebesinin mantığı çerçevesinde yerinde bir uygulama olmamaktadır.

Diğer taraftan hatalı bir uygulama olduğunu düşünsek bile, SPKr. uygulamasında yedeklerin düzeltilmesi hükme bağlanmıştır. Bu bağlamda, bazı kurumlar vergisi mükelleflerinin ilgili yıla ilişkin genel kurul toplantısını yapmadan o yıla ilişkin yedeklerini ayırdıkları tespit edildiğinden, yedeklerin enflasyona göre düzeltilmesinde yasal kayıtlara intikal tarihlerinin değil, yedeklerin yasal kayıtlara aktarılmasında gecikme olsa bile, genel kurul toplantısının yapıldığı tarih itibarıyla enflasyon düzeltilmesine tabi tutulması daha doğru bir tavır olacaktır.

Tüm bunların yanısıra maliyet artış fonları ile sermayeye eklenecek iştirak hisseleri ve gayrimenkul satış karları, duran varlıkların satış işlemi sonucunda oluşan ve vergi avantajı için oluşturulan unsurlar olup, yeniden değerlendirme artışları gibi enflasyon kaynaklı fonlar olmadıklarından, bu kalemlerin de enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda düzeltilmiş değerleri ile yer alması uygun olacaktır.

4.2.4. Sermaye Artırımına Konu Fonların Durumu

SPKr.'nun 20.02.2004 tarih ve 7/134 sayılı toplantısında, ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak şartıyla;

1) Yasal kayıtlarda hukuken mevcudiyetini koruduğunun ve sermayeye ilavesine ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde sakınca bulunmadığının Mali Müşavirlik Raporu ile tasdik edilmesi şartı ile halka açık anonim ortaklıklar tarafından,

a) 2002 yılı hesap dönemi sonu itibariyle mali tablolarında bulunan; maddi duran varlık yeniden değerlendirme değer artış fonu, maliyet artış fonu ve iştirakler yeniden değerlendirme değer artış fonunun,

b) 2003 yılı hesap dönemi de dahil olmak üzere geçmiş yıllarda oluşan, ilgili mevzuat ve şirket esas sözleşmesi hükümleri çerçevesinde sermayeye eklenmesinde sakınca bulunmayan olağanüstü yedekler, sermayeye eklenmesine karar verilmiş iştirak ve gayrimenkul satış kazançları ve iştiraklerin yeniden değerlendirme değer artış fonu ile maliyet artış fonu dışındaki kaynaklardan gerçekleştirdikleri sermaye artırımları dolayısıyla oluşan iştirakler yeniden değerlendirme değer artış fonunun, tarihi değerleri üzerinden 2004 yılı Mart ayı sonuna kadar gerekli belgelerle SPKr.'na başvuruda bulunulması halinde sermayeye ilave edilebilmesine karar verilmiştir.

Görüldüğü üzere SPKr.'nun anılan kararında, içkaynaklardan yapılacak sermaye artırımlarında kullanılacak fonlar enflasyondan kaynaklanan ve enflasyondan kaynaklanmayan olarak ikiye ayrılmış ve enflasyon kaynaklı fonlarda 2003 yılı hesap döneminde meydana gelen artışlar, sermayeye artırımına konu edilmemiş, enflasyon kaynaklı olmayan fonların sermayeye ilavesinde ise bu fonlarda 2003 yılı hesap döneminde de meydana gelen artışların da sermaye artırımına konu olacağı hükme bağlanmıştır. Ancak enflasyon kaynaklı olmayan fonların sermayeye ilavesinde SPKr.'na başvuru süresinin Mart ayı ile sınırlandırılmasına gerek yoktur. Zira 5024 sayılı Kanun kapsamında, bu fonlar enflasyon düzeltilmesine tabi tutulsa dahi yasal kayıtlarda mevcudiyetlerini korumaktadırlar.

Bilindiği üzere, 5024 sayılı Kanun kapsamında enflasyon düzeltilmesine tabi tutulacak ve yasal kayıtlarda mevcudiyetini koruyacak olan fonlar, sermaye, emisyon primi, yasal yedekler, statü yedekleri, özel yedekler, olağanüstü yedekler, hisse senedi iptal karları ile sabit kıymet yenileme fonları olup, bu kalemler dışındaki diğer kalemler (YDDAF, iştirakler YDDAF, maliyet artış fonu, gayrimenkul ve iştirak hissesi satış kazançları ile değerlendirme farkları karşılığı) sıfırlanacaktır. Bu durumda vergi uygulaması açısından 31.12.2003 tarihli enflasyona göre düzeltilmemiş bilançoda yer almakla birlikte, bilançonun enflasyona göre düzeltilmesi ile birlikte ortadan kalkan, ancak sermayeye ilave edilmemiş bu fonların sermayeye ilavesi

mümkün bulunmaktadır²⁵. Diğer bir deyişle “**31.12.2003 tarihli bilanço için önce varsa fonları sermayeye ilave et, sonra enflasyon düzeltmesi yap.**” sonucuna varılmaktadır. Bunun yanısıra Maliye Bakanlığı’nın yayımladığı 4 sıra no’lu VUK sirküleri uyarınca;

a) 2004 yılı ilk geçici vergi döneminde 31.12.2003 tarihli bilançolarını düzeltmek isteyenlerin, düzeltme kayıtlarını ilk geçici vergi beyannamesinin verilme tarihi olan 10.05.2004 tarihine kadar yapacaklar ve düzeltmelerin yapıldığı tarih itibarıyla defter kayıtlarına intikal ettireceklerinden,

b) İlk geçici vergi döneminde 5024 sayılı Kanunun geçici 1’inci madde hükümlerini dikkate alarak işlem yapmak isteyenlerin ise 31.12.2003 tarihli bilançolarının düzeltilmesine ilişkin kayıtlarını 10.08.2004 tarihine kadar yapacaklar ve düzeltmelerin yapıldığı tarih itibarıyla defter kayıtlarına intikal ettireceklerinden enflasyon kaynaklı fonların sermayeye ilavesindeki zaman sınırı, işletme tarafından 31.12.2003 tarihli bilançoya ilişkin düzeltmelerin yasal kayıtlara alınış zamanına göre değişmektedir.

Öte yandan, enflasyon kaynaklı fonların sermayeye ilave edilmesinde SPKr. ve vergi uygulaması açısından en büyük farklılık, SPKr.’nin bu fonlarda 2003 yılı hesap döneminde meydana gelen artışları sermayeye artırımına konu etmemesidir. Ancak Maliye Bakanlığı’nın yayımladığı 3 sıra no’lu VUK sirkülerinde, 31.12.2003 tarihi itibarıyla oluşan YDDAF’lerin sermayeye ilave edilmesinin mümkün bulunduğu açıkça ifade edilmiştir. Bu çerçevede halka kapalı ve dolayısıyla SPKr. kaydında olmayan bir şirket 31.12.2003 tarihli bilançosundaki YDDAF’yi sermayesine ilave edebileceken, halka açık bir şirket 2003 yılı hesap döneminde meydana gelen YDDAF’deki artışları sermaye artırımına konu edemeyecektir. Dolayısıyla halka kapalı şirketlere halka açık şirketlere kıyasla avantaj yaratan bu durumun hukuki olarak SPKr.’na yansiyabilecek olumsuz etkileri belirsiz olup, en azından 2002 yılı mali tablolarında bulunan enflasyon kaynaklı fonların sermayeye ilave edilmesinde, zamanlama olarak vergi uygulamasının esas alınması uygun olacaktır.

---

²⁵ Konu hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Örneğin Anlar (2004:80-88), 2003 yılı dönem sonu bilançolarında yer alan YDDAF tutarlarının, konuyla ilgili yasal düzenlemenin yürürlükten kaldırılmış olması nedeniyle sermaye artırımında kullanılmasının mümkün olmadığını ileri sürmektedir.

4.2.5. Kar Dağıtımı

SPKr. düzenlemeleri çerçevesinde 2003 yılı karının dağıtımına ilişkin olarak SPKr.'nun 08.03.2004-12.03.2004 tarih ve 2004/10 sayılı Haftalık Bülteni ile kamuya duyurulan açıklaması uyarınca, konsolide mali tablo hazırlama yükümlülüğü bulunmayan işletmelerin yapacakları kar dağıtımında;

a) Seri:XI, No:1 ve Seri:XI, No:20 Tebliğleri çerçevesinde düzenlenecek mali tablolar üzerinden yapacakları kar dağıtımında; Seri:XI, No:1 Tebliği çerçevesinde tarihi maliyet esasına göre düzenlenen mali tablolar ile Seri:XI, No:20 Tebliği çerçevesinde enflasyona göre düzeltilmiş mali tablolarda yer alan net dönem karı üzerinden net dağıtılabilir karlar tespit edilerek, tarihi maliyet üzerinden hazırlanan mali tablolara göre hesaplanan net dağıtılabilir kar ile enflasyona göre düzeltilmiş mali tablolara göre hesaplanan net dağıtılabilir kar rakamından düşük olanının esas alınacağı;

b) Seri:XI, No:25 Tebliği yada bu Tebliğ'in geçici 1'inci maddesi uyarınca kabul edilen UFRS çerçevesinde düzenlenecek mali tablolar üzerinden yapacakları kar dağıtımında ise Seri:XI, No:25 Tebliği/UFRS hükümleri çerçevesinde hazırlanan mali tablolarda yer alan karın esas alınacağı ifade edilmiştir.

Yukarıda yer alan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, 31.12.2003 tarihli mali tabloların hazırlanmasında Seri:XI, No:25 Tebliği yada UFRS'yi seçmeyen işletmeler, bağımsız denetimden geçmiş tarihi maliyetli mali tablolarındaki net dağıtılabilir kar ile bağımsız denetimden geçmiş ve enflasyona göre düzeltilmiş mali tablolarındaki net dağıtılabilir karı karşılaştıracaklar, bunlardan birisinde zarar söz konusu ise **"küçük olanı dağıt ilkesi"** gereği kar dağıtımını yapamayacaklardır. Ancak 31.12.2003 tarihli mali tabloların hazırlanmasında Seri:XI, No:25 Tebliği yada UFRS'yi seçenler tarihi maliyetli mali tablo hazırlamayacağından, Seri:XI, No:25 Tebliği yada UFRS çerçevesinde hazırladıkları enflasyona göre düzeltilmiş mali tablolar üzerinden ve herhangi bir karşılaştırma yapmaksızın kar dağıtımına yada dağıtmama imkanına sahip olacaklardır. Söz konusu durum 31.12.2003 tarihli mali tabloların hazırlanmasında Seri:XI, No:25 Tebliği/UFRS'yi seçenler ile seçmeyenler arasında kar dağıtımını konusunda bariz farklı bir uygulama doğurmakta olup, bu eşitsizliğin giderilmesi kanımızca 31.12.2003 tarihli mali tabloların hazırlanmasında Seri:XI, No:25 Tebliği yada UFRS'yi seçmeyen işletmelerin kar dağıtımına esas kar tutarlarının belirlenmesinde herhangi bir karşılaştırma yapmaksızın sadece enflasyona göre düzeltilmiş bilanço karlarının dikkate alınması ile çözümlenebilir.

Diğer taraftan yasal kayıtlarında kar olduğu halde²⁶ SPKr. düzenlemeleri gereği kar dağıtımını yapamayan işletmeler, bu karı olağanüstü yedek olarak defter kayıtlarına intikal ettireceklerdir. Olağanüstü yedek olarak defter kayıtlarına intikal eden bu karın, ileriki dönemlerde sermayeye ilave edilmesi için SPKr.’na başvurulması durumunda bu işlemin fiktif sermaye artırımı olacağından bahisle, söz konusu sermaye artırımına izin verilmemesi gerekir. Zira bedelsiz sermaye artırımı da hukuken bir kar dağıtımıdır ve bu dönemde dağıtılmaması gereken bir karın izleyen dönemde bedelsiz hisse senedi olarak ortaklara dağıtılmaması gerekir.

4.2.6. Net Parasal Pozisyon Kar Zararı

Enflasyona göre düzeltme uygulamasının en önemli sonuçlarından biri, işletmelerin parasal varlıkları elde bulundurmaktan dolayı uğradıkları kayıplarla, borçlu olmaktan dolayı elde ettikleri kazançların düzeltilmiş gelir tablolarında açık olarak gösterilmesidir. Bu durum literatürde “enflasyon kaybı/kazancı (inflationary gain or loss)”, SPKr. düzenlemelerinde ise “net parasal pozisyon kar/zararının hesaplanması” olarak ifade edilmektedir.

Konuya ilişkin olarak, UFRS-29’un 27’nci maddesinde;

“Enflasyonist dönemde, parasal varlık ve borçlar fiyat düzeyine bağlanmadığı ölçüde, parasal borçlarından daha fazla parasal varlık tutan bir işletme, satın alma gücü kaybeder. Parasal varlıklarından daha fazla parasal borçları olan bir işletme ise satın alma gücü kazanır. Net parasal değer üzerinden elde edilen bu kayıp yada kazanç düzeltilmiş parasal olmayan varlıkların, düzeltilmiş özsermayenin, düzeltilmiş gelir tablosunun ve fiyat endeksine bağlı olmayan varlık ve borçların farkından hesaplanabilir.” ifadesi yer almaktadır.

Anılan standart ile uyumlu SPKr. düzenlemelerinde;

“Net parasal pozisyon; parasal varlık ve yükümlülükler arasındaki farktır.

Yüksek enflasyon dönemlerinde anapara ve getirileri enflasyona göre değişmeyen parasal varlık bulunduran işletmeler, paranın satın alma gücündeki düşme nedeniyle parasal varlıkları elde bulundurma kaybı, anapara ve getirileri enflasyona göre değişmeyen yükümlülükleri olan işletmeler ise parasal yükümlülükleri bulundurma kazancı elde ederler. Bu kazanç ve kayıplar, bu maddede

---

²⁶ 5024 sayılı Kanun uyarınca sadece 31.12.2003 tarihli bilançonun düzeltilmesi ve sadece bu bilançoyla ilişkin düzeltme kayıtlarının yasal defterlere alınması nedeniyle, 31.12.2003 tarihli enflasyona göre düzeltilmiş kar yerine tarihi kar yasal kayıtlarda yer almaktadır.

belirtilen esaslar çerçevesinde hesaplanarak, gelir tablosunda “net parasal pozisyon kârı (zararı)” hesabında gösterilir.

Yüksek enflasyon dönemlerinde işletmeler, parasal varlıklar ve yükümlülükler nedeniyle oluşan kazanç ve kayıpları, bu maddede belirtilen istisnalar hariç, birbirinden mahsup etmek suretiyle, net parasal pozisyon kâr veya zararını hesaplarlar. Bu hesaplama, parasal olmayan bilanço kalemlerinin, özsermayenin ve gelir tablosunun düzeltme işlemine tabi tutulması sonucunda aktif ve pasif arasında ortaya çıkan fark olarak da yapılabilir.” hükmü yer almaktadır.

Bu çerçevede SPKr. düzenlemelerine göre net parasal pozisyon kar/zararının hesaplanmasında iki yöntem kullanılabilir.

Birinci yöntemde,

I. Adım: Dönem başı net parasal varlıklar ile net parasal yükümlülükler arasındaki fark (Dönem başı net parasal pozisyon), düzeltme işlemine tabi tutulur.

II. Adım: Bulunan bu farka dönem içinde net parasal pozisyonda artış yaratan işlemlerin (satışlar, emisyon primi, parasal olmayan varlık azalışları vb.) düzeltilmiş tutarları eklenir ve net parasal pozisyonda azalış yaratan işlemlerin (üretim giderleri, faaliyet giderleri, maddi duran varlık alım bedelleri vb.) düzeltilmiş tutarları çıkartılarak dönem sonunda olması gereken net parasal pozisyon bulunur.

III. Adım: Dönem sonunda olması gereken net parasal pozisyon ile dönem sonu net parasal pozisyon (dönem sonu net parasal varlıklar- dönem sonu net parasal yükümlülükler) karşılaştırılarak net parasal pozisyon kar/zararı bulunur. Net parasal pozisyon kar/zararına gelir tablosuna net dönem karı rakamından önce yer verilir.

İkinci yöntemde ise,

I. Adım: Parasal olmayan bilanço kalemleri, özsermaye ve gelir tablosu düzeltme işlemine tabi tutulur.

II. Adım: Aktif ve pasif arasındaki fark, net parasal pozisyon kar/zarar olarak ele alınır.

Görüldüğü üzere, enflasyona göre düzeltilmiş gelir tablosunda ayrı bir satırda izlenen ve enflasyona göre düzeltilmiş net dönem kar/zararını doğrudan etkileyen net parasal pozisyon kar/zararının arkasındaki mantık, **“Enflasyon döneminde nakit ve alacakları olan satın alma gücü kaybına uğrarken, borçlu olan kazanç çıkar.”**dır. Buna göre, aşırı borçlanmadan ötürü ağır bir mali yük altında ezilen bir işletme, yüksek tutarda parasal kazanç elde etmiş olacaktır.

Yukarıda özetlenen bu paradoksal durumun nedeni, parasal kazanç/kayıpla ilgili tanımlamanın faiz ve kur farkı kavramlarını içermemesidir. Kazançlı olmak ile parasal kazanç elde etmek farklı kavramlardır. Borçlanan her ekonomik birim, gayet iyi bilir ki enflasyonun altında bir faiz oranından borçlanırsa kazançlı, enflasyonun üstünde bir faiz oranından borçlanırsa zararlı bir durumdadır. Ancak her durumda enflasyon oranı ile faiz oranı karşılaştırılarak bir yargıya varılır. Oysa net parasal pozisyon tanımı, borcun sadece anaparasını dikkate almaktadır. Öte yandan, yüksek enflasyon ortamında yaşayan herkes son derece iyi bilir ki, nakit ve alacak bulandırmaktan gerçek bir kayba uğranılıp uğranılmadığı bu nakit ve alacaklardan elde edilen faiz geliri ile enflasyon oranı arasındaki farka bağlıdır. Enflasyondan daha yüksek bir getiri sağlayan nakit ve alacak yatırımı yapan kişi veya kuruluşlar kayba uğramaz aksine kazanç elde ederler. Benzer bir biçimde ancak enflasyon oranının altındaki bir faizle yada kur farkları ile borçlanmış bir kişi veya kuruluş kazanç sağlayabilir.

Bu bağlamda, parasal kazanç/kayıplar, faiz ve kur farkı gelir ve giderleri ile netleştirilmediği takdirde anlamlı sonuçlar vermemekte olup, SPKr. uygulamasında enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda yer alan ve net dönem kar/zararını doğrudan etkileyen net parasal pozisyon kar/zararının, faiz ve kur farkı gelir ve giderleri ile netleştirilerek yer alması gerekmektedir. Ayrıca net parasal pozisyon kar/zararının, reel bir kar/zararı ifade edip etmediği de tartışmalıdır.

4.2.7. Enflasyona Göre Düzeltilmiş Değer ile Cari Değer Arasındaki İlişki

Genel fiyat düzeyi muhasebesinde ana kural, hiçbir varlığın enflasyona göre düzeltilmiş değerinin, o varlığın cari değerinden²⁷ yüksek olmaması gerektiğidir.

SPKr. düzenlemelerinde, bir varlığın enflasyona göre düzeltilmiş değeri cari değerinden fazla ise gerekli düzeltmenin değer düşüklüğü karşılığı ayrılmak suretiyle yapılarak gelir tablosu ile ilişkilendirileceği hüküm altına alınmıştır²⁸. Bu durumda

²⁷ Cari değer, SPKr.'nin muhasebe standartları ile ilgili düzenlemelerinde öngörülen borsalar ve teşkilatlanmış diğer piyasalarda oluşan fiyatlar veya faiz oranlarını, rayiç bedeli, cari döviz kurunu, sözleşmede belirtilen faiz oranı ve benzeri yöntemlerle yapılan değerlemeleri ifade etmektedir.

²⁸ CANSEN 28.04.2004 tarihli Hürriyet gazetesinde yayımlanan yazısında; "Enflasyon muhasebesi, günahıyla ve sevabıyla sadece enflasyonun yarattığı ölçme çarpıklıklarını gidemek için tasarlanmıştır. Enflasyon muhasebesi bir 'yeniden değerlendirme' değil, tarihi maliyetleri 'düzeltme' yöntemidir. Enflasyon muhasebesi düzeltmelerinde, menkul ve gayrimenkul sabit aktiflerin düzeltilmiş rakamı bulunurken sadece enflasyon endeksi kullanılır. Enflasyon muhasebesinde piyasa fiyatının yeri yoktur. Zaten enflasyon düzeltilmesi sonucunda ortaya çıkacak rakamın, o varlıkların 'piyasa değeri'ni aksettireceği gibi bir iddia yoktur. Bulunan rakam, piyasa değerinden az veya çok olabilir. Dolayısıyla piyasa rayiçi kullanarak bulunacak rakamla, enflasyona göre düzeltilmiş tarihi rakam arasındaki farka enflasyon kârı veya zararı denemez." ifadesini kullanmaktadır.

mali tablolarını enflasyona göre düzelten bir işletme, enflasyon düzeltilmesine tabi tuttuğu bir varlığın cari değerini tespit edecek, bu değeri ilgili varlığın düzeltilmiş değeri ile karşılaştıracak, cari değer düzeltilmiş değerden küçükse aradaki fark için karşılık ayıracaktır. Söz konusu durumun mali tablolarını enflasyona göre düzelten işletmeleri oldukça ayrıntılı ve zorlu bir cari değer araştırması yapmaya zorlayacağı açıktır. Dolayısıyla SPKr.’nun enflasyona göre düzeltilmiş mali tablolar üzerinden yapacağı gözetim çalışmaları ile kanımızca çoğunlukla görmezden gelinecek bu düzenlemeye titizlikle uyulmasının sağlanması yararlı olacaktır.

Ayrıca anılan düzenlemede dikkati çeken bir diğer husus, cari değer düzeltilmiş tutardan fazla olması durumunda düzeltilmiş değerin mi yoksa cari değer mi esas alınacağı konusunda herhangi bir açıklama yapılmamış olmasıdır. Örneğin mali tabloların enflasyona göre düzeltileceği bilanço tarihi itibarıyla bilanço tarihi ile aynı tarihi taşıyan aktifteki bir maddi duran varlık ile ilgili olarak hazırlanan ekspertiz raporunda söz konusu maddi duran varlık için belirlenmiş bulunan rayiç değer, aynı maddi duran varlığın enflasyona göre düzeltilmiş değerinden fazla ise maddi duran varlığın enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda rayiç değeri ile mi yoksa enflasyona göre düzeltilmiş değeri ile mi yer alacağı hususunun açıklığa kavuşturulması gerekir.

Kanımızca, söz konusu maddi duran varlığın enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda, enflasyona göre düzeltilmiş değeri ile yer alması daha uygun olacaktır. Aksi durumda maddi duran varlığın enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda rayiç değeri ile, diğer varlıkların ise enflasyona göre düzeltilmiş değerleri ile yer alması, çalışmamızın önceki bölümlerinde bahsedilen enflasyon muhasebesi yöntemlerinden “Karma Yöntem”in uygulanması anlamına gelecektir. Ancak SPKr. düzenlemeleri, UFRS-29’a uygun olarak önceden de belirtildiği üzere enflasyon muhasebesi yöntemi olarak “Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesi Yöntemi”ni benimsemiştir. Bu durumda SPKr. düzenlemelerinin ruhuna uygun olarak, bir duran varlığın piyasa profesyonellerince tespit edilmiş cari değeri, o varlığın enflasyona göre düzeltilmiş değerinden fazla ise söz konusu varlık, enflasyona göre düzeltilmiş mali tablolarda cari değer veya enflasyona göre düzeltilmiş değer düşük olanı ile (örnek durumda düzeltilmiş değeri ile) yer almalıdır.

4.2.8. Maddi Duran Varlıkların Düzeltilmesi

Kanımızca özsermaye kalemlerinin enflasyona göre düzeltilmesinden sonra enflasyon düzeltilmesinin en sorunlu alanı, maddi duran varlıklardır. Bilindiği üzere,

maddi duran varlıkların düzeltilmesi için, öncelikle bunların aktife giriş tarihlerinin tespit edilmesi ve bu varlıkların maliyetine dahil edilmiş YDDAF'ler ile faiz ve kur farklarının reel olmayan kısımlarının elimine edilmesi gerekmektedir.

Ancak, amortisman tabii varlıkların ayrıntılı alım tarihleri bilinmiyorsa ne yapılacağı konusunda SPKr. düzenlemelerinde herhangi bir husus yoktur. UFRS-29'da konuya ilişkin olarak yapılan düzenlemede, söz konusu varlıkların düzeltilmesinin bağımsız profesyoneller tarafından belirlenen tahmini değer ile yapılacağı ifade edilmiştir.

Öte yandan 1970 yılından daha önceki tarihlerde gerçekleşen işlemlerin düzeltilmesinde işlemlerin 1970 yılında gerçekleştiğinin kabul edilmesi, 1970 öncesinde de işletme varlıkları arasında bulunan maddi duran varlıklar gibi uzun ömürlü varlıkların enflasyona göre düzeltilmiş tutarlarının olması gerektiğinden daha düşük olmasına neden olacaktır. Bunun yanısıra kanuni defter ve belgelerin saklanması ilişkin süreler VUK'da 5 yıl, TTK'da 10 yıl olarak belirlenmiştir. Bu durumda işletmeler, kanuni defter ve belgelerin saklanması ilişkin olarak TTK'da yer alan 10 yıllık süreye uymuş olsalar bile 10 yıl öncesine ilişkin kanuni defter ve belgeleri herhangi bir bağlayıcı yasal zorunluluk olmadığı için saklamamış hatta imha etmiş olabilirler. Sonuç olarak bu gibi durumlarda, aktife uzun süre önce girmiş ve kullanım süreleri uzun olan varlıkların aktife giriş tarihlerinin sağlıklı olarak belirlenmesi olanaklı olmayacağından bu varlıkların enflasyona göre düzeltilmesinde ciddi sorunlar doğacaktır.

Bu durumda, aktife giriş tarihleri tespit edilemeyen varlıkların enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda cari değerleri ile yer alması yada bu tür varlıkların aktife giriş tarihlerinin, dipnotlarda belirtilmesi şartıyla makul yöntemler kullanılarak tahmin edilmesi akla gelen ilk çözüm önerileridir.

Öte yandan SPKr. uygulamasında maddi duran varlıkların amorti edilmesi için faydalı ömür ve kıst amortisman esasları getirilmiştir. Bu bağlamda, maddi duran varlık önce enflasyona göre düzeltilecek sonra bu varlığın faydalı ömrü belirlenecek ve bu varlıklar için geçmişe etkili olacak şekilde faydalı ömürlerine göre amortisman ayrılacaktır. Diğer bir deyişle, mali tabloların enflasyona göre düzeltildiği ilk dönemde, maddi duran varlıklar için önceki dönemlerde ayrılmış bulunan birikmiş amortismanlar, ilgili varlığın faydalı ömrü ve düzeltilmiş değerine göre tekrar şekillendirilecektir. Ancak hemen belirtelim ki faydalı ömrün belirlenmesi hususunda takdir yetkisinin tümüyle işletmede ait olması dikkat edilmesi gereken bir husus

olarak ortada bulunmakta olup, faydalı ömrün kısa yada uzun belirlenmesi, dönem karını doğrudan etkileyecektir. Bu çerçevede 5024 sayılı Kanun sonrasında Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan faydalı ömür çizelgelerinin²⁹ SPKr. uygulamasında da esas alınması, faydalı ömür yeknesaklığının sağlanması açısından uygun olacaktır.

4.3. ENFLASYON MUHASEBESİNE YÖNELİK DÜZENLEMELERİN ZAMANLAMASI KONUSUNDA YAPILAN TARTIŞMALAR

Bilindiği üzere, enflasyon oranının son yılların en düşük seviyesine düştüğü bugünlerde mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesi zorunluluğuna ilişkin yasal düzenlemelerin zamanlamasının uygun olup olmadığı, ekonomik birimlerde ciddi bir tartışma konusu olmuştur. Ülkemizde enflasyonun kalıcı olarak düşeceğine bugün olan inanç her zamankinden daha fazladır. Bu koşullar altında mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesinin zorunlu tutulması gereksiz gibi algılanmaktadır.

Kanımızca burada sorulması gereken esas soru, enflasyon oranının son yılların en düşük seviyesine düştüğü bu dönemde neden enflasyon düzeltmesinin yasal zorunluluk haline geldiği değil, enflasyon düzeltmesinin yasal zorunluluk haline gelmesinde neden bu kadar geç kalındığı olmalıdır.

Öte yandan, enflasyon düzeltmesi yapılması için yüksek enflasyon oranlarının varlığı tek şart olmayıp, yüksek enflasyon oranları olmasa bile para ikamesinin varlığı, vadeli satışlarda fiyatların vade farkı konarak hesaplanması,

---

²⁹ 5024 sayılı Kanun çerçevesinde amortisman uygulamalarına yönelik olarak 333 no'lu VUK Genel Tebliği 28.04.2004 tarih 25446 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Söz konusu Tebliğ'de yapılan açıklamalara göre:

-01.01.2004 Tarihinden Önce Aktife Alınan İktisadi Kıymetler: Bu iktisadi kıymetler için 5024 sayılı Kanundan önceki hükümlere göre amortisman ayrılacaktır. Ancak bu kıymetlerin amortisman ayrılmasına esas bedeli, 31.12.2003 tarihi itibarıyla yapılacak enflasyon düzeltmesinden sonraki değerleri olacaktır. Ayrıca 31.12.2003 tarihinden sonra amortisman tabi iktisadi kıymetlerin elden çıkarılması halinde bunların maliyet bedeli olarak, düzeltilmiş değeri alınacaktır.

-31.12.2003 Tarihinden Sonra Aktife Alınan İktisadi Kıymetler: Bu iktisadi kıymetler için 5024 sayılı Kanun ile VUK'da yapılan düzenlemeler çerçevesinde amortisman ayrılacaktır.

Ancak, 5024 sayılı Kanunun geçici 1'inci maddesindeki hükümden yararlanarak, 31.12.2003 tarihli bilançolarını 10.05.2004 tarihi yerine 10.08.2004 tarihine kadar düzeltme hakkından yararlananlar, 2004 yılının ilk geçici vergi döneminde beyan edecekleri vergi matrahlarını hesaplarken, 01.01.2004-31.03.2004 tarihleri arasında iktisap edilen amortisman tabi iktisadi kıymetleri için VUK'un 315'inci maddesinin 5024 sayılı Kanunla değişmeden önceki hükümlerini dikkate alacaklardır. Ayrıca, Tebliğde yeni amortisman oranlarını gösteren tablonun kullanımına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Buna göre; iktisadi kıymetlerin yeni amortisman oranları, öncelikle sektörel ayrıma göre belirlenen oranlar dikkate alınacak, burada yer almayan iktisadi kıymetler için ise genel sınıflamaya göre belirlenen oranlar kullanılacaktır.

-Azalan Bakiyeler Usulüne Göre Amortisman Uygulaması: VUK'un mükerrer 315'inci maddesinde yapılan değişikliğe göre her yıl üzerinden amortisman ayrılacak değer evvelce ayrılmış olan amortismanlar toplamının düşülmesi yolu ile bulunacak ve amortisman oranı normal amortisman oranının iki katı olacaktır.

-Listelerde Bulunmayan İktisadi Kıymetler: Listelerde yer almayan amortisman tabi iktisadi kıymetlere uygulanacak amortisman oranları mükellefler tarafından Maliye Bakanlığı'na yapılacak müracaatlar doğrultusunda belirlenecek süre ve oranlara göre ayrılacaktır.

fiyatların, ücretlerin ve faiz oranlarının fiyat endeksine bağlanmış olması gibi durumlar mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesini gerekli kılmaktadır. Bunun yanı sıra, 31.12.2003 tarihli mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesi sonucu yüksek enflasyonlu dönemlerin yaratmış olduğu olumsuz etkilerden tamamıyla arınacak olan mali tablolar, kullanıcılarına daha doğru ve etkin bir bilgi akışı sağlayacaktır. Bu çerçevede 31.12.2003 tarihli mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesi bir bakıma “**geçmişin temizlenmesi**” anlamına gelmektedir.

Enflasyon düzeltilmesi mali tabloların bir iki düzeltme kaydıyla yeniden düzenlenmesi değil, gerçekten üzerinde detaylı bir şekilde düşünülmesi gereken prosedürlerin ve varsayımların yer aldığı bir uygulamadır. Enflasyon düzeltilmesi sonucunda bulunan her değer için çok hassas ölçüde doğru olması önemli olmakla birlikte, esas önemli nokta mali tabloların seneler itibariyle karşılaştırılmasını ve mali analiz için sağlıklı değerlendirmelere olanak verecek özelliklere sahip olmasını sağlamaktır. 31.12.2003 tarihli mali tabloların düzeltilmesi bu açıdan büyük bir boşluğu doldurarak TL cinsinden mali tabloların uluslararası platformlarda değerlendirmeye alınmasını sağlayacaktır. Ayrıca 31.12.2003 tarihli mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesiyle birlikte, bundan sonra yüksek enflasyon yaşanmasa bile, mali tablolar güncel bilgiyi yansıtabilir hale gelecektir. Oysa 31.12.2003 tarihli mali tablolar düzeltilmese ve enflasyonla mücadelede başarı sağlansa bile, mali tablolar yine güncel bilgiyi ve işletmenin gerçek durumunu yansıtmıyor olacaktır.

Özetle, ülkemizin ekonomik ve politik koşulları makro düzeyde değerlendirildiğinde, enflasyon düzeltmelerinin yasalaşmasının geç kalmış bir ilerleme olduğu açıktır. Ancak, olması gereken zamandan daha geç bir zamanda yürürlüğe giren bu düzenlemelerin hiç yapılmaması gerektiğine yönelik görüşler, kanımızca “**geçmişin temizlenmesi**”ni dikkate almadığından kabul edilebilir nitelikte değildir.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Ülkemizde yaklaşık otuz yıldan beri yaşanan yüksek enflasyon, işletmeler tarafından üretilen ve kamuya sunulan mali tabloları bozmuş ve mali tabloların işletmeler ile ilgili gerçek durumu yansıtmaktan uzaklaşmasına yol açmıştır.

Her ne kadar, enflasyona karşı alınan tedbirler ile sorunun kökten çözülmesi hedeflenmiş ve bu konuda çok ciddi mesafeler kat edilmiş ise de bu temel hedeften vazgeçilmeksizin, mali tabloların enflasyondan arındırılması ihtiyacının var olduğunu söylemek mümkündür.

Bankaların mali tablolarının enflasyona göre düzeltilme esaslarının belirlendiği ve BDDK tarafından yayımlanan yönetmelik bir kenara bırakılacak olursa, ülkemizde enflasyon düzeltmelerinin yasal çatısı iki ayrı düzenlemede kendini göstermekte olup, bunlar SPKr. ve Maliye Bakanlığı düzenlemeleridir.

Mali tabloların, işletmelerin faaliyet sonuçlarını yansıtan aynalar olduğu dikkate alındığında, SPKr. kaydında bulunan tüm şirketler halka açık anonim ortaklık statüsünde, dolayısıyla çok ortaklı, olduğundan mali tabloların işletmenin gerçek durumunu yansıtması halka açık anonim ortaklıklar açısından daha da önemli hale gelmektedir. Bu bağlamda yatırımcılara doğru, tam ve anlaşılır bilgi verme misyonu ile hazırlanması gereken mali tablolara ilişkin düzenlemeler sermaye piyasası mevzuatı içinde yer aldığından, mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesi konusu da SPKr. tarafından ele alınmış ve konu hakkındaki SPKr. düzenlemeleri yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Diğer taraftan vergi kanunlarımızda enflasyonun etkilerinin giderilmesi ile ilgili çok sayıda hüküm olmakla birlikte, birbirleriyle uyumlu olmamaları ve uluslararası kabul görmüş standartlardan uzak olmaları, bu dağınık yapının tutarlı ve uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilmesini zorunlu kılması, bunun yanısıra fiyatlar genel seviyesindeki sürekli ve önemli artışların vergi matrahının oluşmasında bazı mükelleflerin lehine, bazı mükelleflerin de aleyhine sonuçlar doğurmaya devam etmesi nedenleriyle enflasyon düzeltmesine vergi mevzuatımızda yer verilmesi bir zorunluluk haline gelmiş ve 5024 sayılı Kanunla vergisel açıdan enflasyon düzeltmesinin temeli atılmıştır.

Bu çerçevede, mali tabloların enflasyona göre düzeltilerek uluslararası kabul görmüş standartlara uyumlu hale getirilmesi, vergilemenin ve finansal raporlamanın enflasyonun etkisinden arındırılarak gerçekleştirilmesi açısından hem SPKr. hem de vergi düzenlemeleri büyük bir adım niteliğinde olmakla birlikte, ülkemiz için çok yeni olan enflasyon muhasebesi uygulamasının halen karanlıkta kalmış yönleri de bulunmaktadır.

Bu çalışmada, ülkemiz uygulamasında mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesinde ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik olarak;

1) Mali tabloların ilk defa enflasyona göre düzeltilmesi sonucu ortaya çıkan geçmiş yıl zararlarının öncelikle, özsermaye enflasyon düzeltmesi farklarından mahsup edilmesinin ve bu mahsup işleminde, gerekli olması durumunda emisyon primlerinin de kullanılmasının,

2) Geçmiş yıl zararlarının mahsubunun yasal kayıtlara aktarılması durumunda, mahsupta kullanılan özsermaye enflasyon düzeltmesi farkları vergiye tabi hale geleceğinden Maliye Bakanlığı'nca geçmiş yıl zararlarının mahsubu nedeniyle kullanılacak kaynakların vergiye tabi tutulmayacağına ilişkin bir düzenleme yapılmasının,

3) Geçmiş yıl karlarının kullanım yerlerine ilişkin olarak vergi uygulamasında herhangi bir düzenleme yapılmadıkça, SPKr.'nca konuya ilişkin olarak herhangi bir düzenleme yapılmamasının,

4) Özsermaye enflasyon düzeltmesi farklarının sermaye artırımında kullanılabilmesi için 31.12.2003 tarihli bilançonun enflasyona göre düzeltilmesi ile ilgili olarak yapılan tüm işlemlerin şirket yasal defterlerine kaydedilmesinin, söz konusu fark hesabının yasal kayıtlarda mevcut bulunmasının, düzeltme farklarının sermayeye ilave edilebileceğine ilişkin YMM raporlarının söz konusu fark hesabının yasal kayıtlarda mevcut bulunduğunu, sermaye artırımında kullanılmasında yasal bir sakınca bulunmadığını ve özsermaye kalemlerinin enflasyona göre düzeltilmesi sonucu ortaya çıkan farkların doğru bir biçimde hesaplandığını içerecek şekilde hazırlanmasının,

5) Sermayeye ilave edilecek özsermaye enflasyon düzeltmesi farklarının hesaplanmasında, önceki dönemlerde sermayeye ilave edilen YDDAF gibi enflasyon kaynaklı fonların bir indirim kalemi olarak dikkate alınmasının,

6) Apel ödemeli olarak gerçekleştirilen sermaye artırımlarında düzeltme işleminin, sermaye artırımının tescil tarihinden değil her bir apel ödemesinin yapıldığı tarihten itibaren yapılmasının,

7) Olağanüstü yedekler de dahil olmak üzere tüm yedeklerin enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda yer almayarak enflasyon düzeltmesine tabi tutulmamasının,

8) Maliyet artış fonları ile sermayeye eklenecek iştirak hisseleri ve gayrimenkul satış karları, duran varlıkların satış işlemi sonucunda oluşan ve vergi avantajı için oluşturulan unsurlar olup, yeniden değerlendirme artışları gibi enflasyon kaynaklı fonlar olmadıklarından, bu kalemlerin de enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda düzeltilmiş değerleri ile yer almasının,

9) 2002 yılı hesap dönemine ilişkin mali tablolarda bulunan enflasyon kaynaklı fonların sermayeye ilave edilmesinde, zamanlama olarak vergi uygulamasının esas alınmasının,

10) Yasal kayıtlarda kar olduğu halde SPKr. düzenlemeleri gereği kar dağıtımı yapılmaması, bu karın olağanüstü yedek olarak defter kayıtlarına intikal etmesi ve ileriki dönemlerde bu yedeğin sermayeye ilave edilmesi için SPKr.'na başvurulması durumunda bu işlemin fiktif sermaye artırımını olacağından bahisle, söz konusu sermaye artırımına izin verilmemesinin,

11) Enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda yer alan ve net dönem kar/zararını doğrudan etkileyen net parasal pozisyon kar/zararının, faiz ve kur farkı gelir ve giderleri ile netleştirilmesinin,

12) Bir duran varlığın piyasa profesyonellerince tespit edilmiş cari değerinin, o varlığın enflasyona göre düzeltilmiş değerinden büyük olması durumunda söz konusu varlığın enflasyona göre düzeltilmiş mali tablolarda cari değer veya enflasyona göre düzeltilmiş değer düşük olanı ile yer almasının,

13) Aktife giriş tarihleri tespit edilemeyen varlıkların enflasyona göre düzeltilmiş bilançoda cari değerleri ile yer alması yada bu tür varlıkların aktife giriş tarihlerinin dipnotlarda belirtilmesi şartıyla makul yöntemler kullanılarak tahmin edilmesinin,

14) 5024 sayılı Kanun sonrasında Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan faydalı ömür çizelgelerinin SPKr. uygulamasında da esas alınmasının uygun olacağı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ayrıca yedeklerin, mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesi sonucu ortaya çıkan geçmiş yıl zararlarıyla ilişkilendirilmemesinin geçmiş yıl zararlarını büyüttüğü dikkate alınarak, bu durumun SPKr. tarafından hisse senetleri Borsada işlem gören şirketlere kar dağıtma zorunluluğunun getirildiği bu dönemde şirketlerin kar dağıtım işlemlerini olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir.

Özetleyecek olursak, son yılların en düşük enflasyon oranlarına ulaştığımız bu dönemde enflasyon düzeltilmesinin yasal bir zorunluluk haline gelmesi ilk bakışta bir çelişki gibi gözüküyor olsa da, sermaye piyasamızdaki yatırımcılar açısından mali tabloların işletmenin gerçek durumunu gösterir hale gelmesi çok önemli bir gelişmedir. Doğaldır ki, hepimiz için yeni olan enflasyon düzeltmeleri uygulamada bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Ancak, herşeye karşın gerek SPKr.'nun gerekse vergi idaresinin enflasyon düzeltmelerine ilişkin yasal düzenlemelerini uygulamakta kararlı olmaları takdire değer olmakla birlikte, umuyoruz ki uygulamada ortaya çıkan sorunlar tarafların karşılıklı ve koordineli çalışması sonucu çözülecektir.

KAYNAKÇA

AKDOĞAN, Nalan

2004 Enflasyon Muhasebesi Kurumsal Yaklaşımlar ve Türkiye Uygulaması, Gazi Kitabevi Ankara.

BAĞCI, Hamdi

1990 Enflasyon ve Endeksleme, SPK Araştırma Raporu Ankara.

BAKIRHAN, Cafer

1988 Enflasyon Muhasebesi Uygulaması Üzerine Bir Deneme, SPK Araştırma Raporu Ankara.

BERKSUN, Serdar ve Başk.

1974 Enflasyon Ortamında Muhasebe Finansman ve Vergi Problemleri, İstanbul Üniversitesi Yayınları No:2004 İstanbul.

ÇELİK, Aylin

2003 Fiyatlar Seviyesindeki Değişmelerin Mali Tablolara Etkileri ve Enflasyon Muhasebesi: Enflasyon Muhasebesi Yöntemlerinden Fiyatlar Genel Seviyesi Modeli Uygulaması, TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi Ankara.

EMEK, Abdülkerim

1990 Enflasyon Muhasebesi, SPK Yeterlik Etüdü Ankara.

HACİRÜSTEMOĞLU, Rüstem ve UMAN, Nuri

2004 5024 Nolu Yasaya Göre Enflasyon Muhasebesi, Alfa Yayınları İstanbul.

HACİRÜSTEMOĞLU, Rüstem ve Başk.

1999 Beşyüz Büyük Sanayi İşletmesinde Enflasyon Muhasebesi Uygulama Araştırması, Alfa Yayınları İstanbul.

KAVAKLI, Emre

2003 Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ (Seri:XI, No:20), Enflasyona Göre Düzeltilmiş Mali Tablolara İlişkin Örnek Uygulama, Yayımlanmamış SPK Araştırma Raporu Ankara.

PEKDEMİR, Recep ve SELVİ, Yakup

2004 Örneklerle Enflasyon Düzeltmesi Muhasebesi, ASMMMO Yayını Ankara.

TARAKÇI, Hızır

2004 Enflasyon Düzeltmesi, Polaris Yayınları İstanbul.

TWEEDIE, David ve WHITTINGTON, Geoffrey

1984 The Debate on Inflation Accounting, Cambridge University Press
Great Britain

UMAN, Nuri

2002 Enflasyon Muhasebesi Teori ve Uygulama, Denet Yayıncılık
İstanbul.

YÜKÇÜ, Süleyman ve ÖZKAN, Serdar

2003 Enflasyon Muhasebesi, Yaklaşım Yayınları Ankara.

MAKALELER

AKBULAK, Yavuz ve KAVAKLI, Emre

2004 SPK ve Vergi Düzenlemelerine Göre Halka Açık Anonim Şirketlerin Mali Tablolarının Enflasyona Göre Düzeltilmesi Çerçevesinde Yapacakları Kar Dağıtımı, Geçmiş Yıl Kar ve Zararları ile Özsermaye Düzeltme Farklarının Oluşum Esasları ve Kullanım Yerlerine İlişkin Bir Değerlendirme, Vergi Dünyası Dergisi Sayı 273 S.89-98.

AKBULAK, Yavuz ve KAVAKLI, Emre

2004 SPK Düzenlemeleri Çerçevesinde Enflasyon Muhasebesine İlişkin Örnek Uygulama, Vergi Sorunları Dergisi Sayı 184 S.86-105.

AKYOL, Emin

2002 Enflasyon ve Türk Vergi Sistemi, Yaklaşım Dergisi Sayı 109 S.42-50.

ALP, Sinan

2001 Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesi, Konsolide Mali Tablolar İle İştiraklerin Muhasebeleştirilmelerine İlişkin Tebliğler İle Sermaye Piyasalarına Getirilen Yenilikler, Yaklaşım Dergisi Sayı 108 S.76-82.

ANLAR, Uğur

2004 5024 Sayılı Yasa Sonrası Değer Artış Fonunun Sermayeye İlavesi ve Yaşanabilecek Sorunlar, Vergi Dünyası Dergisi Sayı 273 S.80-88.

- ARDA, Musa ve GÖĞEBAKAN, Cengiz
2003 Yeniden Değerlendirme Oranının Finansal Analiz Üzerindeki Etkisi, Bankacılar Dergisi Sayı 45 S.61-65.
- BİLİCİ, Kerim
2003 Enflasyon Muhasebesi Üzerine Düşünceler, Vergi Sorunları Dergisi Sayı 173 S.114-119.
- ERDİKLER, Şaban
2004 Azalan Bakiyeler Usulüne Göre Amortismanına Tabi Tutulmuş ve Yeniden Değerlenmiş Binalarda Enflasyon Düzeltmesi Sonrası Ortaya Çıkan Avantaj, Yaklaşım Dergisi Sayı 137 S.110-115.
- GEZGİN, Burhan
2004 Enflasyon Muhasebesi Bağlamında Sermaye Artırımına Konu Fonlar, Vergi Dünyası Dergisi Sayı 272 S.56-60.
- GÜNDOĞAN, Gürol
2004 Enflasyon Düzeltmesinde Bazı Soru İşaretleri ve Enflasyon Düzeltmesi İlk Geçici Vergi Döneminde Uygulanmalı mı?, Yaklaşım Dergisi Sayı 136 S.86-90.
- İLERİ, Yusuf
2004 Enflasyon Düzeltmesine Göre Amortismanına Tabi İktisadi Kıymetler ve Birikmiş Amortismanlar, Yaklaşım Dergisi Sayı 136 S.177-184.
- KARADENİZ, Salim
2004 Vergi Mevzuatındaki Enflasyona İlişkin Tüm Düzenlemeler 5024 Sayılı Kanun İle Yürürlükten Kaldırıldı mı?-I, Yaklaşım Dergisi Sayı 135 S.88-94.
- KARADENİZ, Salim
2004 Vergi Mevzuatındaki Enflasyona İlişkin Tüm Düzenlemeler 5024 Sayılı Kanun İle Yürürlükten Kaldırıldı mı?-II, Yaklaşım Dergisi Sayı 136 S.80-85.
- KARADENİZ, Salim
2004 5024 Sayılı Kanun ile Getirilen Vergisel Değişiklikler-I, Vergi Dünyası Dergisi Sayı 270 S.14-19.

KARADENİZ, Salim

2004 5024 Sayılı Kanun ile Getirilen Vergisel Değişiklikler-II, Vergi Dünyası Dergisi Sayı 271 S.17-23.

KARADENİZ, Salim

2004 5024 Sayılı Kanun ile Getirilen Vergisel Değişiklikler-III, Vergi Dünyası Dergisi Sayı 273 S.17-25.

KARAPINAR, Aydın

2004 Vergi Kanunları Kapsamında Enflasyon Muhasebesi Uygulaması, Yaklaşım Dergisi Sayı 133 S.270-273.

KAYA, Ömer

2004 Enflasyon Düzeltmesi ve Uygulama Esasları, Vergi Dünyası Dergisi Sayı 272 S.102-111.

KUTLU, Hüseyin Ali

2005 5024 Sayılı Kanunla Getirilen Enflasyon Düzeltmesi ve Muhasebeye Yansımaları, Yaklaşım Dergisi Sayı 134 S.215-218.

ÖZCAN, Dursun

2004 2004 Yılı'nın İlk Geçici Vergi Döneminde Enflasyon Düzeltme Hükümlerinin Uygulanması veya Uygulanmaması ve Tereddütler, Vergi Dünyası Dergisi Sayı 272 S.152-156.

ÖZDİN, Ali

2005 5024 sayılı Kanunla Vergi Usul Kanununda Yapılan Amortisman Oranı ve Amortisman Süresine Yönelik Değişiklikler, Vergi Dünyası Dergisi Sayı 270 S.86-89.

ÖZTÜRK, Bünyamin ve ÖZER Mustafa

2004 Bina Amortismanlarının Enflasyon Düzeltmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Vergi Sorunları Dergisi Sayı 187 S.7-11.

PEKDEMİR, Recep

2004 Enflasyon Düzeltmesi Muhasebe Kayıtları, Yaklaşım Dergisi Sayı 137 S.31-34.

PEKDEMİR, Recep

2004 Enflasyon Muhasebesi mi Yoksa Enflasyon Düzeltmesi Vergisi mi?, Yaklaşım Dergisi Sayı 135 S. 24-29.

SAYARI, Mehmet

1999 Enflasyonun Mali Analiz Üzerindeki Etkisi, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi Sayı 3 S.11-24.

SOLAK, Mehmet Zeki

2004 Enflasyon Düzeltmesinin Zamanlaması Konusundaki Tartışmalar, Vergi Sorunları Dergisi Sayı 187 S.103-110.

TUNCER, Selahattin

2002 Türk Vergi ve Usul Kanunları İçinde Enflasyon Muhasebesi ile İlgili Uygulama Örnekleri-I, Yaklaşım Dergisi Sayı 112 S.13-17.

TUNCER, Selahattin

2002 Türk Vergi ve Usul Kanunları İçinde Enflasyon Muhasebesi ile İlgili Uygulama Örnekleri-II, Yaklaşım Dergisi Sayı 113 S.11-15.

TUNCER, Selahattin

2002 Enflasyon Muhasebesi Üzerine Tartışmalar, Yaklaşım Dergisi Sayı 119 S.7-12.

ÜNLÜ, Levent

2004 Enflasyon Düzeltmesi-II, Vergi Dünyası Dergisi Sayı 269 S.64-73.

ÜNLÜ, Levent

2004 Enflasyon Düzeltmesi-II, Vergi Dünyası Dergisi Sayı 270 S.41-47.

YÜKÇÜ, Süleyman

2002 SPK Mevzuatına Göre Enflasyon Muhasebesine Geçişte İlk Yıl Uygulamasına İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Yaklaşım Dergisi Sayı 120 S.25-28

MEVZUAT

04.01.1961 tarih ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu

30.12.2003 tarih ve 5024 sayılı Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

328 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği

3 ve 4 no'lu VUK sirküleri

Seri:XI, No:20 Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ

Seri:XI, No:25 Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ

İnternational Accounting Standarts, "IAS-29 Financial Reporting in Hyperinflationary Economies"

SPKr. karar ve açıklamaları

İNTERNET ADRESLERİ

<http://www.tusiad.org.tr>

<http://www.ismmmo.org.tr>

<http://www.asmmmo.org.tr>

<http://www.yaklasim.com.tr>

<http://www.makalem.com>

<http://www.pwc.com/tr>

<http://www.gelirler.gov.tr>

<http://www.iasb.org>

<http://www.hurriyet.com.tr>

EK DİZİNİ

Ek/1 5024 sayılı Kanun'a göre enflasyon düzeltmesinin esasları

Ek/2 Mali tabloların SPKr. düzenlemeleri uyarınca enflasyona göre düzeltilmesinde uyulacak ilkeler

TABLolar

Tablo 1: Türkiye’de Enflasyonun Gelişimi					
Yıllar	Toptan Eşya Fiyatları Endeksi	Değişim (%)	Yıllar	Toptan Eşya Fiyatları Endeksi	Değişim (%)
1976	116,4	16,4	1991	48.965,9	59,2
1977	158,5	36,2	1992	79.032,9	61,4
1978	235,6	77,1	1993	126.653,9	60,3
1979	427,4	81,4	1994	316.078,1	149,6
1980	832,1	94,7	1995	521.116,5	64,9
1981	1.045,4	25,6	1996	963.479,1	84,9
1982	1.287,1	23,1	1997	1.839.907,0	91,0
1983	1.803,0	40,1	1998	2.838.286,9	54,3
1984	2.767,9	53,5	1999	4.623.425,5	62,9
1985	3.826,3	38,2	2000	6.133.023,4	32,7
1986	4.765,6	24,5	2001	11.567.062,6	88,6
1987	7.069,9	48,9	2002	17.362.161,0	50,1
1988	12.041,2	69,7	2003	19.857.103,5	14,4
1989	20.193,3	67,7	2004(Ocak-Nisan)	21.147.815,2	6,5
1990	30.754,3	52,3			

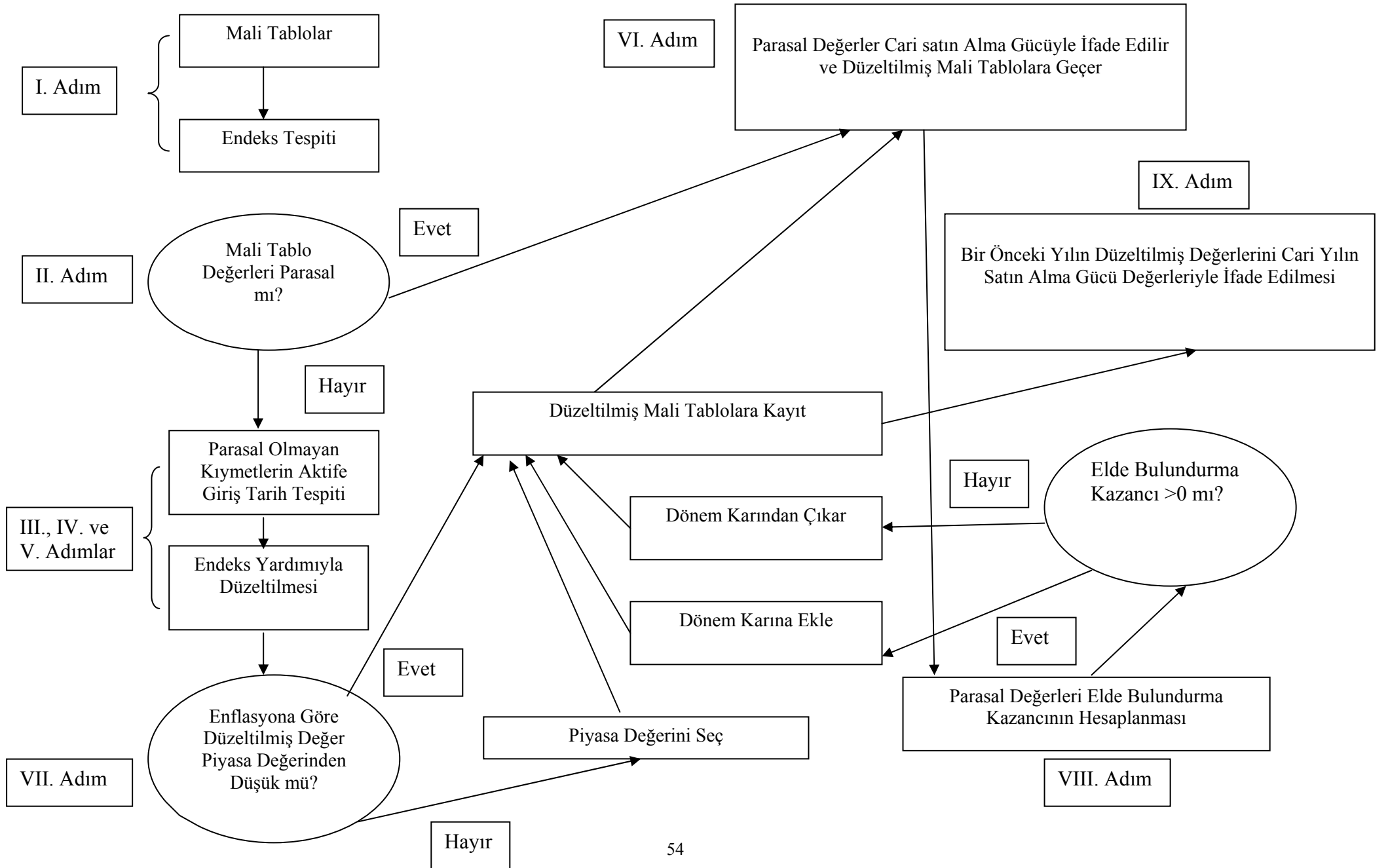
Kaynak: DİE

Tablo 2: Enflasyon Muhasebesi Yöntemlerinin Çeşitli Açılardan Karşılaştırılması			
	Tarihi Maliyet Muhasebesi	Genel Fiyat Düzeyi Muhasebesi	Cari Değer Muhasebesi
Kar Kavramı	Özsermayenin nominal olarak korunması kavramına göre tanımlanır.	Özsermayenin satın alma gücünün korunması kavramına göre tanımlanır.	Özsermayenin üretim gücünün korunması kavramına göre tanımlanır.
Değerleme Ölçüsü	Tarihi maliyet	Tarihi maliyetlerin genel fiyat endekslerine göre düzeltilmiş tutarı	Cari değerler; - Yenileme maliyeti - Net nakit değer - Net bugünkü değer
Mali Tabloların Sunumunda Kullanılan Ölçü Birimi	Paranın nominal değeri	Paranın satın alma gücü	Paranın nominal değeri veya satın alma gücü
Düzeltilmede Kullanılacak Endeks	Kısmi Düzeltme	Genel fiyat endeksleri	Cari değerlerin belirlenmesinde; - Özel fiyat endeksleri - Satıcılardan alınan fiyat listeleri - Takdir komisyonu değeri kullanılır.

Kaynak: (Akdoğan: 2004)

Tablo 3: Geçmiş Yıl Kar/Zararlarının Oluşumu	
Düzeltilmiş Dönen Varlık Toplamı	Düzeltilmiş Borçlar Toplamı
Düzeltilmiş Duran Varlık Toplamı	Düzeltilmiş Özsermaye Toplamı
	Geçmiş Yıl Karı/Zararı
Düzeltilmiş Aktif Toplamı	Düzeltilmiş Pasif Toplamı

Tablo 4: ENFLASYON MUHASEBESİ AKIŞ ŞEMASI

EK/1

**5024 SAYILI KANUNA GÖRE ENFLASYON DÜZELTMESİNİN
ESASLARI**

a) Enflasyon Düzeltmesi

Enflasyon düzeltmesi, parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle, mali tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücü cinsinden hesaplanmasıdır.

Söz konusu tanımlamanın daha iyi anlaşılabilmesi için bazı ek tanımlamaların ve açıklamaların yapılmasına ihtiyaç vardır.

Parasal ve Parasal Olmayan Kıymetler

Parasal olmayan kıymetlerden parasal kıymetler dışındaki kıymetlerin anlaşılması gerekmektedir. Parasal kıymetler ise TL değerindeki değişimler karşısında nominal değerleri aynı kaldığı halde satın alma güçleri fiyat hareketlerine göre ters yönde değişen kıymetlerdir.

Enflasyon Düzeltmesinde Dikkate Alınacak Tutar

Açıklanması gerekli ikinci husus ise “enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutar”ın nasıl tespit edileceğidir. Düzeltme işleminde VUK’da yer alan değerlendirme hükümlerine göre tespit edilen tutarlar esas alınacaktır. Ancak stokların, satılan malın ve maddi duran varlıkların maliyet bedeline ve mali duran varlıkların alış bedeline intikal ettirilen reel olmayan finansman maliyetleri düşüldükten sonra bulunan tutarlar düzeltmeye tabi tutulacaktır. Yine belgelerde ayrıca gösterilen vade farklarının reel olmayan kısımları ile üç aydan fazla vadeli olan ve vade farkı düzenlenen belge üzerinde ayrıca gösterilmeyen işlemlerde alacak ve borç senetlerinin reeskont işlemine tabi tutulmasında esas alınan Merkez Bankasınca uygulanan faiz oranı kullanılarak hesaplanan vade farkı tutarının reel olmayan kısımları da düzeltmeye esas alınacak tutarların tespitinde indirim olarak dikkate alınacaktır.

Reel olmayan finansman maliyeti, borçlanmalarda borç tutarlarına (yabancı para üzerinden borçlanmalarda düzeltme tarihindeki Türk Lirası karşılıklarına), borcun kullanıldığı döneme ait TEFİ artış oranının uygulanması suretiyle hesaplanacaktır.

Görüleceği üzere reel olmayan finansman maliyetlerinin hesaplanması ayrıntılı muhasebe bilgisi gerektirmekte olup, muhasebe sistemlerinin de bu bilgiyi sunacak şekilde yapılandırılması uygun olacaktır.

Düzeltilme Katsayısı

Mali tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, düzeltmeye esas alınan tarihi içeren aya ait fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilen katsayıdır. Düzeltmeye esas alınan tarihler ise Kanunda aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

a) Alış bedeli ile değ erlenen menkul kıymetlerle mali duran varlıklar için; satın alma tarihi,

b) İlk madde ve malzeme, ticari mallar, yarı mamul ve mamul stokların maliyetine dahil edilen unsurlar, yıllara sari inşaat ve onarım işlerinde maliyeti oluşturan unsurlar, gelecek aylara ve yıllara ait giderler, maddi duran varlıklar ve bu varlıkları oluşturan unsurlar, maddi olmayan duran varlıklar ve bu varlıkları oluşturan unsurlar, özel tükenmeye tabi varlıklar ve bu varlıkları oluşturan unsurlar, yıllara sari inşaat ve onarım hakedişleri, haklar ve şerefîyeler için; defterlere kayıt tarihi (Bunlara mahsuben verilen veya alınan parasal olmayan avanslar, ödeme veya tahsil tarihinden mahsup tarihine kadar düzeltilir.),

c) Parasal olmayan alınan depozito ve teminatlar ile avanslar, nakit olarak ödenmiş sermaye, hisse senetleri ihraç primleri, hisse senedi iptal karları için; tahsil tarihi,

d) Parasal olmayan verilen depozito ve teminatlar ile avanslar için; ödeme tarihi,

e) Aynı sermaye olarak konulan kıymetler için; mülkiyetin intikal ettiği tarih,

f) Kar yedekleri, geçmiş yıl karları ve net dönem karının sermayeye ilave edilmesi dolayısıyla artırılan sermaye için; tescil tarihi,

g) Nakdi sermaye karşılığı alınan hisse senetleri için; ödeme tarihi, aynı sermaye karşılığı alınan hisse senetleri için; sermaye olarak konulan kıymetlerin mülkiyetinin intikal ettiği tarih, temettü karşılığı alınan hisse senetleri için; iştirak edilen şirket sermayesinin tescil tarihi,

h) Parasal olmayan karşılıklar için; ilgili olduğu kıymetin düzeltmeye esas tarihi,

Yine Kanunda Maliye Bakanlığı'na, yukarıda belirtilmeyen kıymetler için düzeltmeye esas alınacak tarihi belirleme yetkisi verilmiştir.

Enflasyon Düzeltmesini Kimlerin Yapacağı ve Koşulları

Kazançlarını bilanço esasına göre tespit eden gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri fiyat endeksindeki artışın, içinde bulunulan dönem dahil son üç hesap döneminde %100'den ve içinde bulunulan hesap döneminde %10'dan fazla olması

halinde mali tablolarını enflasyon düzeltmesine tabi tutacaklardır. Enflasyon düzeltmesi uygulaması, her iki şartın birlikte gerçekleşmemesi halinde sona erecektir. Kanunda aynı şekilde geçici vergi dönemlerine yönelik olarak enflasyon düzeltmesi için gerekli koşullar belirtildikten sonra geçici vergi dönemlerinin herhangi birinde düzeltme yapılması halinde takip eden geçici vergi dönemlerinde ve içinde bulunulan hesap dönemi sonunda da düzeltme yapılması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

b) Enflasyon Düzeltmesine İlişkin Muhasebeleştirilme Esasları

Kanunda düzeltme işlemlerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak aşağıdaki hesaplar açıklanmıştır.

Enflasyon Fark Hesapları: Parasal olmayan kıymetlerin düzeltme işlemi sonrası değeri ile düzeltme öncesi değeri arasındaki farklarının kaydedildiği hesaplardır.

Enflasyon Düzeltme Hesabı: Parasal olmayan kıymetlerin düzeltilmesi sonucu oluşan farkların kaydedildiği hesaptır. Bu hesap enflasyon fark hesapları ile karşılıklı olarak çalışır. Parasal olmayan aktif kıymetlerin enflasyon düzeltmesine tabi tutulması sonucu oluşan farklar bu hesabın alacağına, parasal olmayan pasif kıymetlerin enflasyon düzeltmesine tabi tutulması sonucu oluşan farklar ise borcuna kaydedilir. Enflasyon düzeltme hesabının bakiyesi gelir tablosuna aktarılmak suretiyle kapatılır.

Muhasebeleştirmeye İlişkin Diğer Hususlar:

1) Düzeltme sonucu bulunan tutarlar, izleyen dönemde enflasyon düzeltmesi yapıp yapılmadığına bakılmaksızın, izleyen dönemin başlangıç değerleri olarak dikkate alınacaktır.

2) Pasif kalemlere ait enflasyon fark hesapları, herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, bu işlemlerin yapıldığı dönemlerin kazancı ile ilişkilendirilmeksizin, bu dönemde vergiye tabi tutulacaktır. Ancak özsermaye kalemlerine ait enflasyon fark hesapları kurumlar vergisi mükelleflerince sermayeye ilave edilebilecek, bu işlem kar dağıtımını sayılmayacaktır.

3) Enflasyon düzeltmesine tabi tutulan değerlerin elden çıkarılması halinde, bunlara ilişkin enflasyon düzeltme farkları maliyet olarak kabul edilecektir.

c) Toplulaştırılmış Yöntemler

1) Kanunda, bazı muhasebe kalemleri için enflasyon düzeltmesine ilişkin temel düzenlemelerden farklı olarak düzeltme işlemi yapılabilmesine olanak tanıyan toplulaştırılmış yöntemler tanımlanmıştır. Bunlar basit ortalama yöntem ve hareketli

ağırlıklı ortalama yöntemleridir. Mükellefler düzeltme işleminde Maliye Bakanlığınca belirlenen toplulaştırılmış yöntemleri uygulayabileceklerdir.

2) Basit ortalama yöntem, stoklar için çok ayrıntılı bilgi olmasa dahi enflasyon düzeltmesi yapılabilmesine imkan sağlamaktadır. Bu yöntem gelir tablosu ve stokların ortalama düzeltme katsayısı ile düzeltilmesini içermektedir.

3) Yine Kanunda dönem sonu stok ve dönem içi satılan mal maliyetinin enflasyon düzeltmesine ilişkin olarak hareketli ağırlıklı ortalama metodu açıklanmıştır.

4) Toplulaştırılmış yöntemlerle düzeltmeye tabi tutulan kıymetlerin alış veya maliyet bedeline intikal ettirilen reel olmayan finansman maliyetlerinin düşülmesi ihtiyari olup, bu yöntemlerden birini seçen mükellefler seçtikleri yöntemden, bu seçimi yaptıkları hesap dönemi dahil üçüncü hesap döneminin sonuna kadar dönemeyeceklerdir.

d) Enflasyon Düzeltmesi İle İlgili Diğer Hususlar

1) Mükellefler; reel olmayan finansman maliyetini, toplam finansman maliyetlerine, ilgili döneme ait TEFE artış oranının dönem ortalama ticari kredi faiz oranına bölünmesi suretiyle belirlenen oranı uygulayarak da tespit edebileceklerdir. Ancak bu yöntemi seçen mükellefler seçtikleri yöntemden bu seçimi yaptıkları hesap dönemi dahil üçüncü hesap döneminin sonuna kadar dönemeyeceklerdir.

2) Borsada işlem gören hisse senetleri, değerlendirme günündeki borsa rayici ile dikkate alınacaktır. Bunlar için ayrıca düzeltme yapılmayacaktır.

3) Matrahın tespitinde, kanunen kabul edilmeyen giderler, istisnalar ve geçmiş yıl mali zararları enflasyon düzeltmesine tabi tutulmuş tutarları ile dikkate alınacaktır.

4) Amortismanlar ve itfa payları, düzeltilmiş değerler üzerinden hesaplanacaktır.

5) Kazançlarını işletme hesabı esasına göre tespit eden mükellefler ile serbest meslek erbabı da amortismanına tabi iktisadi kıymetlerini düzeltilmiş tutarları üzerinden amortismanına tabi tutabileceklerdir.

6) Enflasyon düzeltmesi uygulanmayan bir hesap döneminden sonra enflasyon düzeltme şartlarının yeniden oluşması halinde; enflasyon düzeltmesi yapılan en son dönemden başlamak üzere enflasyon düzeltmesi yapılacaktır. Bu şekilde belirlenen geçmiş yıl karı vergiye tabi tutulmayacak, geçmiş yıl zararı, zarar olarak kabul edilmeyecektir. Ancak, matrahın tespitinde geçmiş yıl mali zararları mukayyet değerleri ile dikkate alınarak, birikmiş amortismanlar, ait oldukları kıymetin bilanço

tarihindeki değerinde düzeltme sonrasında ortaya çıkan artış oranı dikkate alınarak düzeltilecektir.

e) 31.12.2003 Tarihli Bilançoda Yer Alan Parasal Olmayan Kıymetlerin Düzeltilmesi

VUK'a eklenen geçici 25'inci madde ile 31.12.2003 tarihli bilançoda yer alan parasal olmayan kıymetlerin düzeltilmesinde dikkate alınacak hususlar açıklanmış olup, bunlardan önemli görülenler aşağıda belirtilmiştir;

1) Düzeltme işlemi 1970 yılından itibaren yapılacaktır. Bu yıldan önce aktife ve pasife giren kıymetler için 1970 yılı esas alınacaktır.

2) Mükelleflerin reel olmayan finansman maliyetini tevsik edememeleri halinde, sadece son beş hesap dönemi içinde aktife giren kıymetlerin maliyet bedeline dahil edilen finansman giderlerinin reel olmayan kısımları için toplam finansman maliyetlerine, ilgili döneme ait TEFE artış oranının dönem ortalama ticari kredi faiz oranına bölünmesi sonucunda belirlenen oranlar uygulanmak suretiyle bulunan tutar, maliyet ve alış bedelinden düşülecektir.

3) Özsermaye kalemlerinin düzeltilmesinde, 01.01.2004 tarihinden önce ayrılan yeniden değerlendirme değer artış fonu gibi fonlar özsermayeden düşülecektir. Bu ve benzeri fonların sermayeye ilavesi nedeniyle oluşan sermaye artışları sermaye artışı olarak dikkate alınmayacak ve enflasyon düzeltmesine tabi tutulmayacaktır.

4) 2003 yılı hesap dönemine ait beyannamede yer alan indirilemeyen geçmiş yıl mali zararları ile cari dönem mali zararları matrahın tespitinde mukayyet değerleri ile dikkate alınacaktır.

5) Düzeltme sonucu aktif ve pasif arasındaki farktan ortaya çıkan geçmiş yıl karı vergiye tabi tutulmayacak, geçmiş yıl zararları ise zarar olarak kabul edilmeyecektir.

f) Amortisman Uygulamasına Yönelik Değişiklikler

01.01.2004 tarihinden itibaren amortisman oranları Maliye Bakanlığınca iktisadi kıymetlerin faydalı ömürleri dikkate alınarak tespit edilecek, 01.01.2004 tarihinden önce aktife giren iktisadi kıymetler için değişiklik öncesi düzenlemeler geçerli olacaktır³⁰.

---

³⁰ 5024 sayılı Kanun çerçevesinde amortisman uygulamalarına yönelik olarak 333 nolu VUK Genel Tebliği, 28.04.2004 tarih ve 25446 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

EK/2

**MALİ TABLOLARIN SPKr. DÜZENLEMELERİ UYARINCA
ENFLASYONA GÖRE DÜZELTİLMESİNDE UYULACAK İLKELER**

Bu ilkelere geçmeden önce bazı tanımların verilmesi yararlı olacaktır;

Fiyat endeksi: DİE tarafından Türkiye için hesaplanan toptan eşya fiyatları genel endeksidir.

Düzeltilme Katsayısı: Bilanço günündeki fiyat endeksi rakamının, düzeltmeye konu işlemin gerçekleştiği tarihteki fiyat endeksi rakamına bölünmesi suretiyle elde edilen katsayıdır.

Düzeltilme İşlemi: Düzeltilme katsayısı kullanılmak suretiyle, paranın satın alma gücündeki değişmelerin mali tablo kalemlerine olan etkilerini gidererek, mali tabloların paranın cari satın alma gücü cinsinden ifade edilmesidir.

Bu bağlamda düzeltme katsayısı ve düzeltme işlemi şöyle formüle edilebilir.

Düzeltilme Katsayısı= Bilanço Tarihindeki Endeks/İşlem Tarihindeki Endeks

Düzeltilme İşlemi= Düzeltilme Katsayısı*Tarihi Maliyet(Tarihi Maliyetin Kullanılmadığı Durumlarda Elimine Edilmiş Maliyet)

1) Fiyat endeksi rakamının, ilgili hesap dönemi dahil önceki üçüncü hesap döneminin başındaki fiyat endeksi rakamının iki katını aşması ve ilgili dönemin bilanço tarihindeki fiyat endeksi rakamının, hesap döneminin başına göre %10 veya daha fazla bir oranda artması halinde veya bu süreden daha kısa bir sürede fiyat endeksi rakamının iki katına ulaşması halinde, içinde bulunulan yıllık hesap döneminden itibaren yüksek enflasyon dönemi başlayacaktır. Diğer bir ifade ile yüksek enflasyon döneminin başlaması ve dolayısıyla mali tabloların SPKr. düzenlemelerine göre enflasyona göre düzeltilmesi için iki koşulun varlığı gerekmekte olup, söz konusu koşullar 31.12.2003 tarihli mali tablolar için denklemsel olarak şöyle ifade edilebilir;

$$\text{TEFE}_{(31.12.2003)} \geq 2 \text{TEFE}_{(01.01.2001)}$$

VE

$$\frac{\text{TEFE}_{(31.12.2003)} - \text{TEFE}_{(01.01.2003)}}{\text{TEFE}_{(01.01.2003)}} \geq \%10$$

2) Yüksek enflasyon döneminin başlaması için fiyat endeksinde yukarıda belirtilen düzeyde artış olmasa bile, halkın tasarruflarını yabancı para cinsinden tutması, mal ve hizmet fiyatlarının yabancı para birimi üzerinden belirlenmesi gibi yüksek enflasyon emarelerinin mevcut bulunması halinde ise SPKr. mali tabloların

enfalasyona göre düzeltilmesini isteyebilir. Yüksek enflasyon dönemi, yıllık bilanço tarihindeki fiyat endeksi rakamının, ilgili yıl dahil önceki üçüncü yılın başındaki fiyat endeksi rakamının iki katından daha az olması halinde sona ermekte ancak, bilanço tarihindeki fiyat endeksi rakamının dönemin başına göre %10 veya daha az bir oranda artmış olması, devam etmekte olan yüksek enflasyon dönemini sona erdirmemektedir.

$$TEFE_{(31.12.2003)} < 2TEFE_{(01.01.2001)}$$

3) Parasal kalemler, mali tablolarda cari satın alma gücü cinsinden ifade edildiğinden herhangi bir düzeltme işlemine tabi tutulmazlar. Parasal olmayan kalemler ise, DİE tarafından Türkiye için hesaplanan TEFE baz alınarak, aktife giriş tarihleri itibariyle hesaplanan düzeltme katsayısı ile çarpılmak suretiyle düzeltme işlemine tabi tutulmaktadır. Ancak niteliği itibariyle parasal olmayan kalem olmakla birlikte cari değerleri ile değerlendirilen yabancı para, kıymetli madenler, hisse senetleri ve menkul kıymetler gibi bazı bilanço kalemleri bilanço tarihi itibariyle mali tablolarda zaten paranın cari satın alma gücü cinsinden ifade edildiğinden herhangi bir düzeltme işlemine tabi tutulmazlar.

Gelir tablosunun bütün kalemlerinin, paranın bilanço günündeki satın alma gücü cinsinden ifade edilmesi amacıyla, gelir ve giderin tahakkuk ettiği tarihler esas alınarak düzeltme işlemine tabi tutulması esastır. Ancak, döneme yaygın olarak yapılan giderler ve elde edilen gelirler, tahakkuk tarihleri dikkate alınmadan, dönem sonu fiyat endeksi rakamının dönem ortalama fiyat endeksi rakamına bölünmesi suretiyle bulunacak düzeltme katsayısının ilgili tutara uygulanması suretiyle düzeltme işlemine tabi tutulabilir.

4) Aynı ayın farklı günlerinde gerçekleşen işlemlerin enflasyona göre düzeltilmesinde aynı düzeltme katsayısı kullanılır. Ancak, enflasyon oranının ay içinde düzenli arttığı varsayımı yapılarak, ayın farklı günlerinde gerçekleşen işlemlere farklı günlük düzeltme katsayılarının da uygulanması mümkündür.

5) İlk defa düzeltme işlemine tabi tutulacak amortisman tabi varlıkların maliyetine ilave edilmiş finansman giderleri, kur farkları ve yeniden değerlendirme değer artışları, ilgili varlıkların maliyetinden düşülecektir. Söz konusu varlıklar için ayrılacak amortisman, faydalı ömür ve kıst esasına göre ilgili varlıkların enflasyona göre düzeltilmesi sonucu bulunan yeni değerleri üzerinden ayrılacaktır. Bu durumun sonucu olarak eski oranları üzerinden itfa edilmiş varlıklar, yeni amortisman ilkeleri çerçevesinde itfa edilmemiş varlıklar olarak yeniden mali tablolarda yer alabileceklerdir.

6) Hammadde, emtia, yarı mamul ve mamul stokları, işletmelerin stok değerlendirme politikaları ile uyumlu olarak³¹ ve bunların maliyetine dahil edilmesine müsaade edilmiş kur farkları dahil finansman giderleri düzeltme işlemine tabi tutulacaktır.

7) Borsa rayici ile değerlendirilmiş ve/veya SPKı.'nın konsolidasyona ilişkin düzenlemelerinde belirtilen ilkelere göre muhasebeleştirilmiş finansal duran varlıklar ile hisse senetlerinin düzeltme işlemine tabi tutulması gerekmemektedir. Söz konusu esaslara göre muhasebeleştirilmemiş finansal duran varlıklar ile hisse senetlerinin maliyet bedellerinden enflasyon nedeniyle işletmelerin oluşturmalarına izin verilen yeniden değerlendirme değer artış fonu gibi fonların sermayeye eklenmesi nedeniyle elde edilen tutarlar ile reel kısımları hariç olmak üzere kur farkı dahil finansman giderlerinin indirilmesi suretiyle bulunan tutarları dikkate alınarak düzeltme işlemine tabi tutulurlar. Yapılan düzeltme işlemlerinde, sermaye artırımının tescil tarihi dikkate alınacaktır.

8) Özsermaye içinde gösterilen ve enflasyon nedeniyle ortaya çıkan yeniden değerlendirme değer artışı fonu gibi kalemler düzeltilmeyecek ve bunlar sermayeden ve özsermayeden indirilecektir. Buna karşılık yedek akçeler ve dağıtılmamış karlar reel değer olarak nitelendirilerek, bunların sermayeye ilave edilmesi ortaklar tarafından konulan sermaye olarak dikkate alınacaktır. Sermaye işletmeye nakit olarak konulmuşsa sermaye artırımının tescil tarihindeki, nakit dışındaki varlık sermaye olarak konmuşsa, söz konusu değerlerin aktife ilk giriş tarihindeki düzeltme katsayısı esas alınacaktır. Ancak emisyon primleri ister sermayeye eklenmiş olsun ister

---

³¹ FIFO yönteminde dönem sonunda kalan stokların son alınan partilerden oluştuğu kabul edilmektedir. Bu yöntemde düzeltme işleminin yapılabilmesi için tarihi değerle, dönem başı ve sonu stokları ile satılan mal maliyetinin bilinmesi gerekmektedir. Mal alımlarının yıl içinde dengeli dağıldığı varsayımı geçerli olduğu takdirde satılan mal maliyeti dönem başı stoku ile yıl içindeki alışların bir kısmından oluşacaktır. Bu durumda satılan mal maliyetinin dönem başı stoku kısmı 1+ stok devir hızı ile elde edilen süre ile düzeltililecektir. Örneğin stok devir hızı dört ise düzeltme süresi 1+1/4 (1,25 yada 15 ay) olacaktır. Yıl içi alışları kısmı ise o yılın ortalama düzeltme katsayısıyla yapılacaktır. Dönem sonu stokları ise stokların devir oranına göre bulunan son alış döneminde satın alındığı varsayıldığından, bu dönemin düzeltme katsayısı ile düzeltililecektir. Örneğin stok devir hızı dört ise dönem sonu stoklarının son üç ayda alındığı kabul edilecek ve bu döneme ilişkin düzeltme katsayısı kullanılacaktır. LIFO yönteminde ise, dönem sonunda kalan stokların en eski alışlardan oluştuğu kabul edilmektedir. Stoklar azalmadığı zaman, satılan mal maliyetini teşkil eden mallar en son partilere aittir. Yıl sonunda stoklar azalıyorsa satılan malların bir kısmı dönem başı stoklardan geliyor demektir. Dönem başı stoklar önceki yılların birikimi olabilir. Dönem başı stoklara her yıl eklenen tutarların gerçek hayatta bilinmesi güç olduğundan dönem başı stoklarda iki yıldan daha eski stok bulunmadığı gibi basitleştirici varsayımlar yapılabilir. Satılan mal maliyetinin dönem başı stoku çıkarıldıktan sonra geriye kalan kısmı, alımların yıl içinde dengeli dağıldığı varsayımı altında yıl ortalaması düzeltme katsayısı ile düzeltililebilir. Ağırlıklı ortalama yönteminde satılabilir mal maliyetine dönem başı stoklar ile dönem içi alışlarının aynı oranda girdiği varsayımı yapılmaktadır. Bilindiği üzere satılabilir mal maliyeti, dönem başı stoku ile yıl içi alışların toplamına eşittir. Dönem sonu stoklarının esas yaşlı alışların yıl içindeki dağılımına ve stok devir hızına bağlıdır.

özsermaye kalemleri içinde gösterilmiş olsun bunların tahsil tarihindeki düzeltme katsayıları esas alınacaktır.

9) Amortisman ve itfa payları, bilanço düzeltilirken düzeltme işlemine tabi tutulduğundan gelir tablosunda ayrıca düzeltme işlemine tabi tutulmaları gerekmeyecektir.

10) Satışların maliyetinin düzeltilmesinde, satışların maliyetini oluşturan kalemler (dönem başı stoku, dönem içi alışlar ve dönem sonu stoku) daha önce düzeltildiğinden ve bu düzeltme işlemi sonucunda satışların maliyeti tablosu tekrar oluşturulduğundan düzeltilmiş gelir tablosundaki satışların maliyeti kalemi, düzeltilmiş satışların maliyeti tablosundan elde edilecektir.

11) Gelir veya gider olarak doğrudan gelir tablosuyla ilişkilendirilen parasal olmayan kalemler (Örneğin; gayrimenkul satış karı), satışa konu olan varlığın düzeltilmiş değeri ile satış bedelinin düzeltilmiş değeri arasındaki fark olarak yeniden hesaplanacak ve bu kalemler ayrıca düzeltme işlemine tabi tutulmayacaktır.

12) Net parasal kar/zarar hesaplanacak, net parasal kar/zararın hesaplanmasında getirileri veya anaparaları enflasyona endekslenmiş veya cari değerleri ile değerlendirilmiş kalemlerle ilgili olarak oluşan değerlendirme farkları ile faiz ve kur farkı gelir ve giderleri net parasal pozisyon kar/zararı kalemi ile ilişkilendirilecektir. Ancak bu kalemlerden, SPKr. düzenlemeleri uyarınca gelir tablosunda ayrıca açıklanması öngörülenler (Örneğin; kambiyo karı yada zararı), net parasal pozisyon kar/zararı kaleminden indirilerek ilgili oldukları bölümde gösterilecektir.

13) Bir varlığın enflasyona göre düzeltilmiş değeri cari değerinden fazla ise gerekli düzeltme, değer düşüklüğü karşılığı ayrılmak suretiyle yapılarak gelir tablosu ile ilişkilendirilecektir.

14) 1970³² yılı ve sonraki yıllarda gerçekleşen işlemlerin düzeltilmesinde, ilgili düzeltme katsayılarının kullanılacak, 1970 yılından daha önceki tarihlerde gerçekleşen işlemlerin düzeltilmesinde ise işlemlerin 1970 yılında gerçekleştiği kabul edilecektir.

15) Mali tabloların SPKr. düzenlemelerine göre ilk defa düzenlenmeye başlandığı dönemde, gelir tablosunun hazırlanmasını sağlamak üzere en az bir önceki yıl bilançosunun da düzeltme işlemine tabi tutulması zorunludur.

---

³² Seri:XI, No:20 Tebliği ilk yayımlandığında ekinde yer alan düzeltme katsayılarına esas alınacak endeks, UFRS-29'a uygun olarak 1976 yılından başlamakta idi. Ancak BDDK düzenlemesine uyum sağlamak amacıyla 18.02.2003 tarih ve 25024 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Seri:XI, No:24 Tebliği ile söz konusu endeks 1970 yılından itibaren başlatılmıştır.

16) Mali tabloların SPKr. düzenlemeleri uyarınca ilk defa düzenleneceği hesap döneminin başına kadar olan dönem düzeltilmiş tutarları ile olmak üzere, aktif kalemlerden, borçların ve özsermaye kalemlerinin çıkarılması sonucunda kalan kısım özsermaye hesap grubu içinde, “geçmiş yıllar karı/zararı” hesabında izlenecek ve konu hakkında dipnotlarda açıklama yapılacaktır.

17) Yüksek enflasyon döneminin sona ermesi durumunda, enflasyona göre düzeltilmiş son dönem mali tablolarda yer alan rakamlar bir sonraki mali tablo ve raporların hazırlanmasında esas alınacak rakamların başlangıç değerlerini oluşturacaktır.

MALİ TABLOLARIN SPKr. DÜZENLEMELERİ UYARINCA ENFLASYONA GÖRE DÜZELTİLMESİNDE UYULACAK SIRALAMA

31.12.2003 tarihli mali tabloların SPKr. düzenlemeleri uyarınca enflasyona göre düzeltilmesinde aşağıdaki sıralamaya uyulması gerekmektedir.

1) 31.12.2002 tarihli mali tablolardan sadece bilanço düzeltilir.

2) 31.12.2002 tarihli mali tablolardan gelir tablosu düzeltilmediğinden enflasyona göre düzeltilmiş 31.12.2002 tarihli bilançoda net dönem karı/zararı 0 (sıfır) bakiye ile yer alır.

3) 31.12.2002 tarihli bilançonun enflasyona göre düzeltilmesinde tüm kalemler enflasyona göre düzeltilmediğinden doğal olarak bu bilançonun aktif ve pasifi birbirini tutmaz.

4) Bu durumda 31.12.2002 tarihli enflasyona göre düzeltilmiş bilançonun aktif/pasif denkliğinin sağlanması için pasife duruma göre geçmiş yıl kar/zararı kalemi eklenir.

5) Böylece 31.12.2002 tarihli enflasyona göre düzeltilmiş bilançonun aktif ve pasifinin birbirini tutması sağlanır.

6) 31.12.2003 tarihli bilanço enflasyona göre düzeltilir.

7) 31.12.2003 tarihli enflasyona göre düzeltilmiş bilançodaki net dönem karı/zararı hesabı, gelir tablosunun düzenlenmesi suretiyle bulunan bir sonuç kalemi olduğundan öncelikle 31.12.2003 tarihli gelir tablosunun enflasyona göre düzeltilmesi gerekir.

8) Ancak, 31.12.2003 tarihli gelir tablosunun enflasyona göre düzeltilmesini sağlamak amacıyla;

-31.12.2003 tarihli net parasal pozisyon kar/zarar tablosu düzenlenecektir.

-31.12.2003 tarihli satışların maliyeti enflasyona göre düzeltilecektir.

9) 31.12.2003 tarihli gelir tablosu enflasyona göre düzeltilecek ve bu tabloya dönem kar/zararı kaleminden önce gelmek üzere net parasal pozisyon kar/zararı kalemi eklenecektir. Böylelikle düzeltilmiş net dönem kar/zararına ulaşılabacaktır.

10) 31.12.2003 tarihli enflasyona göre düzeltilmiş gelir tablosundaki düzeltilmiş net dönem kar/zararı 31.12.2003 tarihli enflasyona göre düzeltilmiş bilanço'ya aktarılacaktır.

11) 31.12.2003 tarihli nakit akım tablosu enflasyona göre düzeltilecektir.

12) 31.12.2003 tarihli özsermaye değişim tablosu enflasyona göre düzeltilecektir.